

Фото Георгія Лук'янчука

У 30-ту річницю Декларації про державний суверенітет вкотре вийшли до Верховної Ради на захист української мови

Українська мова — це питання безпеки. Де є українська мова — там є Україна

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Протягом двох днів поспіль (16 і 17 липня) у Верховній Раді намагалися поставити на розгляд скандальний законопроект одіозного депутата від фракції “Слуга народу” Бужанського, аби змінити важливі норми закону про функціонування державної мови. А під стінами українського парламенту збиралися громадяни, які прагнули захистити рідну мову і свою державу від зазіхань тих, хто все ще сподівається на те, що ніякої України тут не буде. Під тиском багатотисячної громади українських патріотів від розгляду законопроекту поки що відмовилися... Та буде ще чимало спроб торпедувати мовний закон усіма можливими засобами — за допомогою Конституційного суду, нових поправок, нових законів. П'ята колона Кремля, яка хоче, щоб українці не розмовляли своєю рідною мовою, щоб Україна не відрізнялася від Росії не тільки географічно, а й цивілізаційно, не заспокоюється ніколи. Бо російським шовіністам і місцевим українофобам немає “ніякої різниці” саме тоді, коли викладання в школах і вишах йде російською мовою, коли в ефірі звучить російська “попса”, коли на екранах — російські або дубльовані російською мовою фільми. А коли викладають українською мовою, коли в ефірі українські пісні, а в кінотеатрах фільми українською мовою — тоді різниця є!

Мовні спекуляції вже не раз призводили до справжніх трагедій у нашій країні. Обіцянки Віктора Януковича надати російській мові статус державної призвели до загострення виборчої кампанії 2004 року, горезвісний “закон Ківалова-Колесніченка” 2012-го фактично дозволяв вигнати українську мову з половини території країни. А згодом — заяви Кремля в 2014-му про “захист російськомовного

Нинішню війну проти України Володимир Путін розпочав задовго до окупації Криму. Мовна агресія не припинялася в усі роки нашої незалежності. Під час візиту до Києва у липні 2013 року президент Росії, який раніше говорив “в Україні”, умисно перейшов на “неправильну граматичну форму” — “на Україні”. Вслід за Путіним на використання форми “на Україні” перейшли Московський патріарх Кирило, керівник МЗС Сергій Лавров та інші російські чиновники. Мету війни проти України Путін також озвучив у Києві, на конференції “Православно-слов'янські цінності — основа цивілізаційного вибору України”, організованій проросійською організацією “Український вибір”, очолюваної путінським кумом Медведчуком. Стратегічною метою Москви є включення України та Білорусі, а також російськомовних анклавів в інших державах, до геополітичного об'єднання “русский мір”... Кремль оголошує носіїв російської мови власністю Росії — і це стає приводом для вторгнення!

населення”, під прикриттям яких українські території Криму і частину Донбасу окупували, а людей вбивали і вигнали за мову і український патріотизм!

Досить вже знущатися над людьми: і тими, хто був позбавлений рідної мови через десятиліття русифікації і шовінізму, і тими, кого зараз намагалися позбавити гідної і перспективної освіти державною мовою в європейській цивілізованій країні, яка стає Україною і позбавляється свого імперського і радянського минулого, — саме цього вимагали демонстранти під Верховною Радою впродовж двох днів протистояння повзучому реваншу п'ятої колони Москви. Ця акція протесту також продемонструвала, що за майже 30 років відновленої незалежності частина українських громадян так до кінця і не визначилися: вони частина Росії (СССР), чи все таки незалежна країна зі своїми власними традиціями, культурою та мовою, яка є важливою складовою частиною європейської цивілізації... Велелюдні протести біля Верховної Ради були підтримані і силами патріотичної опозиції в стінах парламенту,

зокрема фракціями “Європейської солідарності” і “Голосу”. Нинішній парламентарій (ЄС), попередній спікер ВР Андрій Парубій зокрема наголосив, що проект №2362 — це удар по українській мові та освіті.

У перший день протестних акцій Україна відзначала в залі Верховної Ради, де зібрався депутати вже історичного 1-го скликання, 30-річчя ухвалення Декларації про державний суверенітет. Історичний документ, предтечу “Акту про Незалежність України”, ухвалили саме 16 липня 1990 року. Виступів народного депутата 4-х скликань, академіка Ігоря Юшовського присутні у Верховній Раді кілька разів аплодували стоячи.

Академік, зокрема, звернувся до президента Володимира Зеленського: “Нехай ваша українська мова стане рідною і чудовою за своїм мелодійним звучанням. Нехай такою вона стане у вашій родині. Від вас якравним світлом нехай вона пошириться на ваших соратників і на всю державу. Державність української мови — основа української держави. Зараз хто проти цього, є державним злочинцем. Йде війна за мову, за землю, за Україну!”

«Нескучна історія» Миколи Жулинського, або Портрет в інтер'єрі епохи

Леонід ТОМА

Часом речі зовні несполучні несподівано сполучаються і творять багатозначний смисловий спалах. Останнім часом мене все більше приваблював Антон Павлович Чехов та його “Скучна історія”. Глибина і “всепогодність” цього визначного твору раптом постали переді мною у вигляді того самого “магічного кристала”, крізь який можна поглянути на подібні явища в нашій українській культурі.

Відомо, що Чехов мав українські корені, у його сім'ї поважали Шевченка, читали “Кобзаря”. Та й узагалі Таганрог, де народився майбутній класик російської літератури, мав на ті часи близько 70 процентів українського населення. Тож не випадково Антон Павлович знав українську мову, дружив з Марією Заньковецькою (“її талант — страшна сила”); Франко й Коцюбинський надсилали йому свої книги, а сам Чехов купив хутір на Полтавщині, де мріяв заснувати такий собі “будинок творчості” для людей мистецтва. Свого часу Михайло Грушевський надрукував у журналі “Літературно-науковий вісник” сім оповідань Чехова у своєму перекладі.

На Сумщині, у містечку Луках, де мешкала у власному маєтку сім'я Лінтварьових, залюблених в українську культуру, Антон Павлович і створив свою незрівнянну “Скучну історію”, написану в стилі своєрідного щоденника знаменитого вченого-медика Миколи Степановича. Саме ці факти несподіваним чином сформувались у мене, коли я читав “Щоденники” видатного українського літературознавця, письменника, громадського й політичного діяча Миколи Григоровича Жулинського, де він, зокрема, зазначав: “Антон Павлович, кришталь душі. Мій Чехов, творчість його, робота. Умів, любив, не міг не працювати! Читаю декілька годин спогади про А.П.Чехова, його сім'ю, взаємини...”

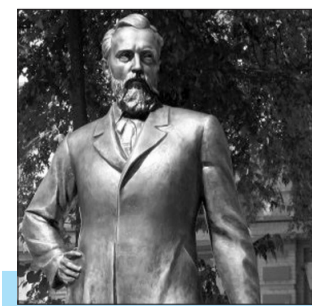
Закінчення на стор. 9

ПАВЛИЧКОВІ ЛИСТИ ДО ЗЕЛЕНЬСЬКОГО

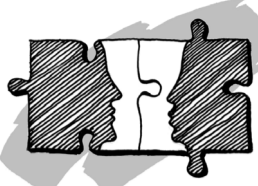

6-7

ДО БОРИСА ГРІНЧЕНКА ПО “ДОСТИГЛИЙ ОВОЧ”

8

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Патріарх Володимир — об'єднувач християн

25 років тому відбулася перша за часів незалежності України масова розправа спецпідрозділів над безборонними людьми. Це сталося 18 липня 1995 року на Софійському майдані в столиці України під час похорону Патріарха Української Православної Церкви Київського патріархату Володимира (1925–1995). Цей день тоді назвали в народі “Чорним вівторком”.

Патріарх Київський і всієї Руси-України УПЦ КП Володимир I (в миру Василь Романюк) походив із Галичини. Народився 9 грудня 1925 року в гуцульському селі Химчин (тепер Косівського району Івано-Франківщини) в родині незаможного селянина Омеляна Романюка. Проїшов тернистий шлях від учасника націоналістичного підпілля, в'язня сталінських концтаборів до Патріарха УПЦ КП.

У 1964–1972 роках він служив душпастирем у парафіях Івано-Франківської та Коломийської єпархії Руської Православної Церкви (РПЦ) у Космачі, Рожнові, Прутівцях. Збирав твори народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, закликав вірних зберігати народні традиції, виступав проти закриття церков, приятелював з митцями, письменниками, учасниками руху шістдесятників. Зокрема, він охрестив вже дорослого В'ячеслава Чорновола.

У січні 1972 року його заарештували. Зокрема, за спроби захисту репресованого історика Валентина Мороза. Через півроку суд засудив священика за статтю 62-2 (“Агітація і пропаганда з метою підризу чи послаблення радянської влади”) до 7 років позбавлення волі і 3 років заслання. Покарання відбував разом з іншими дисидентами у таборі Мордовії, а заслання — в Якутії. У 1976 році він відмовився від радянського громадянства і звернувся до митрополита Мстислава (Скрипника) про свій вихід з РПЦ та перехід до Української Автокефальної Православної Церкви в Америці, яка підлягає Вселенському патріарху в Константинополі.

На заслання в якутському селі Сангари у 1978 році Василь Ро-

манюк та Олекса Тихий написали документ “Спроба узагальнення”, де вищим принципом громадського і міжнародного співіснування проголосили Загальну декларацію прав людини ООН. У розділі “Можливі форми опору” запропонували прийняти “норми поведінки для українця”: *уживати тільки рідну мову*, не служити в армії за межами України тощо. А також дотримуватися загальних норм: не пиячити, не нагромаджувати грошей, а витратити їх на благодійність. У лютому 1979 року Романюк став членом Української Гельсінської групи (УГГ).

1987 року Романюк пише відкритого листа екзархові УПЦ в Україні митрополитові Філарету з закликом *повернення українській Церкві національних святинь — Києво-Печерської лаври та Софії Київської*, відкриття духовних семінарій з українською мовою викладання.

Під час горбачовської “перестройки” В. Романюку дозволили вийти за кордон, де він виступав з лекціями перед християнськими громадами у Канаді, США та Британії.

1990 року він повернувся в Україну, де був пострижений у чернецтво і зведений у сан архимандрита з ім'ям Володимир. Наступного дня висвячений у сан єпископа УАПЦ з титулом владика Ужгородського і Виноградівського.

24 червня 1990-го у Києві владика Володимир освятив жовто-блакитний прапор, який того дня вперше підняли над Київською міськрадою.

Після здобуття Україною незалежності з'явилася надія на об'єднання українських православних церков. Архієпископ Володимир став 1992 року одним із фундаторів УПЦ Київського Патріархату. 25-26 червня 1992 року в Києві відбувся Всеукраїнський православний Собор, що об'єднав УАПЦ та частину Української православної церкви Московського патріархату в єдину УПЦ Київського патріархату. Після смерті Патріарха Мстислава (Скрипника) Володимир Романюк 14 червня 1993 року став митрополитом і наступником Патріаршого престолу. На Всеукраїнському Православному Соборі його обирають Патріархом УПЦ. Інтронізація була здійснена 24 жовтня у Софійському соборі в Києві.

Патріарх Володимир виступав з численними проповідями й статтями на богословські, патріотичні й державницькі теми, займався розбудовою богословської освіти УПЦ КП. За часів служіння Патріарха Володимира почала виходити українська богослужбена література, священики переходили на службу українською мовою.

Помер Патріарх раптово, 14 липня 1995 року, на лавочці в Бо-

танічному саду у Києві після таємничої зустрічі з двома невідомими жінками.

Одразу постало питання про місце поховання Патріарха. За традицією священиків такого рівня прийнято ховати на території православних святинь. Тому церква звернулася до влади за дозволом поховати Патріарха Володимира або у Видубицькому монастирі, або в Києво-Печерській Лаврі чи Софії Київській.

Тодішній президент Леонід Кучма був симпатиком УПЦ Московського патріархату, який не хотів допустити гідного вшанування “патріарха-розкольника”. Тому спочатку місце для поховання було виділено на Лісовому кладовищі, врешті-решт влада погодилася на Байкове. Натомість віряни УПЦ КП та українські патріоти вимагали поховати Патріарха на подвір'ї Святої Софії.

Напередодні похорон вищі керівники держави поквапом залишили столицю...

Жалобна процесія з труною Патріарха Володимира вирушила від Володимирського собору бульваром Шевченка до вул. Володимирської. На Володимирській процесія мала би завернути праворуч — до Байкового кладовища. Натомість повернуло ліворуч — до Святої Софії. Вважається, що таке рішення було прийняте під впли-

вом экс-президента Леоніда Кравчука. На вул. Володимирській члени УНСО, які йшли у похоронній процесії, прорвали міліцейський кордон. Жалобна процесія дійшла до Софійської площі, але підрозділ міліції “Беркут” не пустив процесію на територію Святої Софії.

Тим часом активісти УНА-УНСО почали рити могилу, ламаючи асфальт біля дзвіниці Св. Софії. Коли труна з прахом Патріарха вже була засипана землею, бійці загонів спецпризначення МВС вискочили з-за воріт храму і з трьох сторін атакували учасників похорону. Озвірілі бійці били старших людей, жінок, інвалідів, священиків, що молилися.

Полковника Куліков, який очолював побиття на похороні Патріарха, підвищили у званні до генерала, він навіть балотувався до Верховної Ради. Звіряче побиття громадян на похороні українського Патріарха засвідчило, що силові структури, включно з армією, залишаються надійною опорою влади. Вони продемонстрували тоді в Києві свій антинаціональний характер.

Страшні моменти цього дня можна побачити у відеофільмі “Чорний вівторок: Похорон Патріарха Володимира”.

Патріарх УПЦ Київського Патріархату Філарет (тоді заступник Патріарха Володимира, митрополит) на запитання “Хто винен у тій бійні?” відповів:

— Досі, хоча минуло вже стільки часу, на це запитання не може відповісти ніхто — одні не знають, інші бояться. Я, однак, переконаний, що це дійсно була завчасно підготована провокація, метою якої було покінчити із молодим Київським Патріархатом. Логіка була така: поховати Патріарха Володимира необхідно на світському кладовищі, як світську людину, і тим самим викреслити його як Патріарха з історії, а разом з ним і всю нашу Церкву. Це планувалося десь у темних закутках вищих ешелонів влади і, впевнений, не без допомоги з-за кордону...

Тамара МІНЧЕНКО,

член правління Чернівецького обласного об'єднання товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Автор законопроекту, депутат “Слуги народу” Максим Бужанський, що неодноразово критикував нинішній статус української мови, пропонує відтермінувати до 2023 року перехід школярів, які зараз навчаються російською мовою, на українську. Також законопроект пропонує скасувати правило, що принаймні 80% освітнього процесу має відбуватися українською мовою.

Саме цю норму критикують представники проукраїнської опозиції в парламенті, вважаючи її повоненням русифікації та “маніпуляцією”, приуроченою до місцевих виборів. Підписи проти ухвалення цього документа збрала й частина депутатів монобільшості.

Членів правління товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка схвилювало те, що якраз у День святкування 30-річчя Декларації про державний суверенітет України у Верховну Раду внесено законопроект № 2362 від скандального за-депутата Максима Бужанського про мову, хоч цей законопроект не був підтриманий навіть про-

Акція «Геть руки від мови»!

Просвітяни Чернівецької області виступили проти законопроекту нардепа від “Слуги народу” Максима Бужанського. Документ, зокрема, пропонує скасувати з 1 вересня 2020 року перехід учнів 5-11 класів російськомовних шкіл на українську.

фільним комітетом — саме тому у Чернівцях з ініціативи правління місцевої “Просвіти” на Центральній площі, біля пам'ятника Т. Шевченка, зібralись сотні людей на акцію “Руки геть від мови!”

Тамара Мінченко, модератор проведення акції, член правління обласного об'єднання Товариства “Просвіта” звернулася до чернівчан:

— Українську мову починають знищувати по всій країні. От зараз треба, щоб люди знали, уже всі бойовики Партії регіонів на своїх місцях, готові до дії і до бою, уже голоси вони знайшли і хочуть швидко, натиском, буром протягнути антиукраїнський “мовний” законопроект Максима Бужанського від партії “Слуга народу” на знищення української

мови, українського народу, який в цій Україні живе споконвіку.

Промовці звернулися до президента Володимира Зеленського, до голови Верховної Ради Дмитра Разумкова, щоб зняли з розгляду цей законопроект, який не має жодних позитивних висновків жодної європейської інституції!

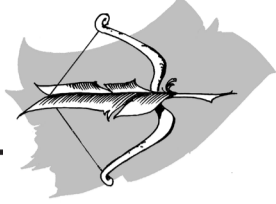
На акції “Руки геть від мови” виступили депутат Чернівецької міської ради Василь Максимюк, який зачитав “Звернення до президента України та депутатів Вер-

ховної Ради” (депутати Чернівецької міської ради підтримали звернення одноголосно).

Лариса Бережан, голова громадської організації “Союз українців”, Остап Савчук, голова Чернівецького обласного об'єднання Товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, голова молодіжної партії “Демократична Сокира” Артем Жук, від політичної партії Всеукраїнського об'єднання “Свобода” Андрій Мельник.

— Атака на українську мову в Україні — це атака на українську державність, — сказав Артем Жук. — Законопроект від Бужанського, спрямований нібито на захист прав російськомовних громадян — а як щодо захисту прав україномовних та зрусифікованих громадян, які бажують хоча б для своїх дітей можливість повернутися до своєї мови? І, зрештою, перехід на українську в освіті — це шанс захиститися від “руського миру”. Бо ми ж пам'ятаємо про “захист російськомовних громадян” і про те, що “Росія закінчується там, де закінчується російська мова”, правда?!

— Мова — це державотворча основа, основа безпеки української нації, наголосив Остап Савчук. — Право говорити рідною мовою на рідній землі виборювали багато поколінь українців. Сьогодні за це право гинуть захисники України. Системні атаки на державну мову несуть загрозу ідентичності української нації, відчиняючи двері “руському миру”. Чого ми досягли разом, виходячи на акції по всій країні? З сьогоднішнього порядку денного законопроект №2362 Бужанського вже знято з розгляду. Але ми спостерігатимемо, щоб він залишився там, де йому місце — у смітнику!

Кремлівська спецоперація з погрозами

Осип ЯКИМЧУК

Часто в житті буває таке, що дурний сміх закінчується плачем. Це підтверджує суворе життя. Нещодавно натрапив на відеоматеріал, як у селі Івківці Прилуцького району на Чернігівщині за підтримки поліції рейдери з Херсонщини відбирають у селян врожай. У кадрі бачимо багато емоцій, плач. Хоч у квітні 2019 року більше 77% виборців 210 територіального виборчого округу, до якого входив Прилуцький район, віддали свої голоси за сміх Володимира Зеленського, відкинувши державний досвід Петра Порошенка. А нині вони плачуть! І це стосується не лише тих, хто “купився” на порожній сміх лицедія, а й сівача того сміху.

Сувор українська народна мудрість вчить нас: “Де розумному горе, там дурню сміх”. Шість років тому лицедій з кварталівської команди Володимира Зеленського за його завданням повинні були змонтувати відеофільм з плачем за знесеними монументами Леніна. В якості відеоряду взяли вони кадри, на яких плаче очільник поневоленої Путіним Чечні. Коли і де було знято використане кварталом відео з зафіксованим плачем Рамзана Кадірова — важко зрозуміти. За одними твердженнями, це кадри з похорону його батька — Ахмата Кадірова. За іншим твердженнями — це були кадри з намазу.

Для мене ця деталь важлива. Є кадри, як через півтора місяця після вбивства А. Кадірова Путін покладає квіти на його могилу в зарослому травами полі. Однак це місце не відповідає кадрам, де зафіксовано Рамзана. Не відповідає воно також і пишному мавзолеєві героя Росії Ахмата Кадірова з путінською присвятою “Он ушел непобежденным”. Однак далеко не кожний вникатиме у такі деталі. Окрім цього, у момент вбивства Кадірова-старшого Кадірову-молодшому ще не було й 30 років. А на відео, використаному кварталівцями, він зафіксований приблизно таким, як на кадрах з Путіним 2011 чи 2014 року.

Путін на час окупації України використовує кожну нагоду, аби очорнити усе українське. Тому було запущено у ЗМІ та соціальні мережі версію про глум лицедіїв з України над горем сина. Реакція на це в Росії була страшною: “Зеленський настоящая тварь, посмеявшаяся над искренними слезами сильного человека, который потерял отца”, писали в ЗМІ. Це, звичайно, шокувало кварталівців. Вони пробували виправдовувати себе, мовляв, “ми немножко пошутіли, но нас не поняли”. Пробували їх захищати й різні дівці з України на кшталт Ірини Білик, котрі продають свій голос й викрутаси на російських сценах.

Оскільки “95-квартал” активно “гасав” по-російському ринку, то представники тамтешнього шоу-бізнесу, який дехто має нахабство називати мистецтвом, були зацікавлені, щоб позбутися конкурента. Вони прямим текстом говорили, що квартал Зеленського має перестати займатися політикою, або йти з російського грошового поля. Аналітики, котрі займаються шоу-бізнесом, у коментарях до тієї ситуації казали, що гонорари за виступи команди Зеленського в Росії були дуже великими. Аби їх не втратити, особисто Володимир Зеленський попросив вибачення у Рамзана Кадірова і усього мусульманського світу. “Я поважаю усі релігії і ніколи колектив наш не сміється над святими речами”, говорив після скандалу в 2014 р. Володимир Зеленський.

Мені важко повірити, що Рамзан Кадіров мав в Росії таку силу, щоб прешкодити Зеленському, попри незадоволення

російського шоу-бізнесу, виступати в Росії. І не просто залишатися, він продовжував “займатися політикою”. Об’єктом його насмішок була Україна. Отже, у час агресії Росії на Україну він грав на російському пропагандистському полі. Коли б щось подібне стало у Польщі, то точно знаю, що такий колектив був би названий національним зрадником і проклятий!

А що “важать” слова Володимира Зеленського “ніколи колектив наш не сміється над святими речами” — усі побачили, коли Зеленський називав Україну “porno-актрисою”, а Томос — “термосом”. І ані за одне, ані за друге Зеленський так і не перепросив публічно українців.

Коли на сайті “Патріоти” прочитав інформацію про погрози Рамзана Кадірова Володимиру Зеленському за неналежне вибачення, то спочатку подумав, що це архівний матеріал про давно закриту справу. Вже надто багато у тому всьому абсурду. А виявляється, то новий виток старої справи.

Виявляється, зовсім “випадково” у час, коли російські шовіністичні блогери “підказують” українцям, що Зеленського треба гнати з президенства, Дмитро Гордон виставляє на “Youtube” фрагмент інтерв’ю з Володимиром Зеленським з 2018 р., у якому була мова про його вибачення перед мусульманами. І зовсім “випадково” на цей фрагмент натрапив Президент Чечні — відразу після того, як Володимир Зеленський дуже обережно 16 липня 2020 р. вперше назвав Росію агресором. І вже зовсім-зовсім “випадково” Кадіров усвідомив, що колишнє вибачення перед ним Зеленського було неширим!..

Глава Чечні Рамзан Кадіров 19 липня 2020 р. через соціальні мережі звернувся до президента України Володимира Зеленського із закликом “визначитися зі своєю позицією і підтвердити свої вибачення” за відео Кварталу 95, яке його образило. Але не про образу йдеться у “зверненні-повчанні” на два роки старшого від Володимира Зеленського сина зрадника чеченського народу. Головне у ньому — схилення президента України до державної зради.

“Я син загиблого Отця, піхотинець Великого лідера Володимира Путіна, — пише Кадіров Зеленському, — захисник свого

народу. Виберіть і Ви, Володимире Олександровичу, найбільш підходящий для себе статус, визначтеся, нарешті, з тим, хто Ви є. Ви нечесні і верткі не тільки в своїх словах, але і в передвиборних обіцянках. Обіцяли покласти край війні, але продовжуєте справу свого попередника Порошенка.

Що заважає вам виконати надії двох великих народів? Що вам заважає зателефонувати Володимиру Володимировичу Путіну і оголосити, що закінчуєте з цією громадянською війною на сході України? Гордіня або чужа воля?

Колись наші країни, наші народи не могли допустити і думки, що війна розділить нас. Але часи змінилися, тепер заокеанська воля велить нашим українським

рив. Народний депутат України Володимир Ар’єв написав у Facebook: “Після озвучених Кадіровим чергових погроз Кремля, нинішній населник Банкової повинен був би нарешті зрозуміти, що “та сторона” не хоче ніякого миру, а вимагає капітуляції. Вимагає капітуляції президента Зеленського ротом того, перед ким капітулював комік Зеленський. Тепер у нього є два варіанти: боротися або злякатися. Логіка подій й історія України підказують перший шлях. Але історія Зеленського свідчить про другий. І в обох варіантах не обійтись без опору новому оберту російської агресії. Із Зеленським чи без нього”.

Тривожні слова. Тим паче, що нині в Україні багато розмов про таємну зустріч Зеленського і Путіна, яку нібито готує Андрій Єрмак. Таке припущення висловлюють українські політики у соціальних мережах. Воно базується на тому, що Володимир Зеленський вирішив відпочити на хрущовській дачі, яка розташована на чорноморському острові Бірючий, що у межах Херсонської області. І поїхав туди Зеленський у час, коли на Крим прибув Путін відкривати військовий завод в Керчі. Можна було б усе це назвати випадковістю, коли б не заплутана історія з оманською відпусткою Володимира Зеленського, до якої причетний Єрмак. Оскільки в Омані нинішній президент України “погорів”, тому політики припускають, що така зустріч може відбутися на “нейтральній території”, себто у морі на якомусь кораблі, куди не може сягнути журналістське око. Авторці цих версій кажуть: “не буде диму без вогню”.

Однак може це бути ще одним елементом російської технології провокування хаосу в Україні. На це, на мою думку, розрахована заява прес-секретаря Путіна, у якій він схвалює “звернення” Кадірова до Зеленського і вважає його рівень достатньо високим для розмов з президентом України. А це непрямий доказ, що ця провокація робилася з відома Кремля.

У багатьох в Україні викликає здивування, що на реакцію Офісу президента з приводу ультимативного “звернення Кадірова” довелося чекати аж два дні. І є воно у стилі “аби не було гірше”, або, як кажуть у народі, “чеси дідька зрідка”. Це тільки підсилює ґрунт для тверджень про “таємну вечерю” Путіна й Зеленського.

З приводу фактичної погрози керівника поневоленої Росією Чечні президенту України, де є слова “доведеться відповідати перед мною”, Офіс президента написав: “Заява Кадірова не містить у собі тієї новизни, яка вимагає обов’язкової офіційної реакції. Будь-хто в сучасному інформаційному світі має право на будь-які заяви. Але це точно не привід для пошуку якихось таємних смислів”.

В Офісі президента додали, що “викликає певний подив” спроба надати “надзвичайне значення” факту появи цього повідомлення Кадірова. Водночас у відомстві вказали, що послання чеченського лідера містить пряму відсилку до певного роду міждержавних відносин, які є компетенцією лише чинних президентів двох держав. І їх немає сенсу коментувати або обговорювати в будь-яких особистих повідомленнях.

Отже, “чеси дідька зрідка”, коли йдеться про Росію та її зазіхання на Україну. Однак у заяві є один дуже важливий внутрішній нюанс. Після озвучення Офісом слів “будь-хто в сучасному інформаційному світі має право на будь-які заяви”, в Україні усі кримінальні справи, в яких “шиють” погрози президентів, мали би бути закриті. А якщо цього не станеться, суспільне сприйняття Володимира Зеленського як боягуза і лицеміра тільки посилиться...

братом вбивати російських людей в Донецьку і Луганську.

Будьте чоловіком, Володимире Олександровичу, завжди тримайте своє слово! Збудуйте правильні, добросусідські відносини з Великою Росією. Упевнений, гарант Конституції України має зробити перший крок!”

Повністю погоджуюся з тими, хто вважає це кадірівське “звернення” до Володимира Зеленського не лише насмішкою над ним, а своєрідним бумерангом за його насмішки над Україною. Кадіровські заклики до зради — це глум над Україною, над українською нацією. І елемент великої російської спецоперації з дестабілізації ситуації в Україні!

Політолог Віктор Таран вважає, що заява, чи, точніше, “звернення” Кадірова — банальна емоційна провокація. У кримінальному жаргоні подібні речі називають “перевіркою на вошивість”. Аналітик бачить тут не лише персональну образу Зеленського, а й образу держави, президентом якої він є.

На думку Тарана, Зеленський не має персонально відповідати на образи та погрози Кадірова, бо це не його рівень. Однак на ці кадіровські погрози зобов’язані відреагувати СБУ та поліція. Вони повинні оперативно зробити відповідні заяви та порушити кримінальні справи. На час написання цього коментаря з їхнього боку не було жодних заяв. Чому — окреме питання.

“Звернення” Кадірова до Зеленського не залишилося поза увагою парламента-

Дмитро ЧОБИТ,
письменник

Продовження.
Початок у № 26-27

Малгожата Госєвська, віце-маршалок сейму Республіки Польща:

“Минає 76 років, як українські солдати 4-го полку 14 дивізії СС “Галичина” під керівництвом німецького капітана при підтримці української бойової і членів парамілітарного відділу українських націоналістів вчинили пацифікацію польської людності у селі Гута Пеняцька. Той день, коли життя втратили близько 900 осіб, назавжди записаний на скрижалях нашої історії як страшний приклад жорстокості тамтешньої округи. 28 лютого 1944 року вдосвіта солдати 4-го полку поліції СС обстріляли село з автоматичної зброї та мінометів, людність, яка переховувалася, загнали до стодол, замикали і палили, а в тих, хто пробував втікати — стріляли.

Ця справа стала невимовною трагедією не лише в сім’ях поляків, які втратили тут найближчих, а й для усього польського народу. Величезне нещастя, яке розігралося цього дня, покладає на нас важкий обов’язок постійного вшанування трагічних подій, які — не боїмося цього слова — були воєнним злочином...

Нам потрібно виразно підкреслити, що справа поєднання можлива тільки тоді, коли буде опиратися на двох засадах: усвідомленні вини, яке ґрунтується на доброму знанні та визнанні правди, а також пробащенні”. (*Рамієзж о Нусіс Рієніакієй // Zachod, pl / 173062/prol. — szwagezyk — ipn — zlada — teren — hutu — pieniackiej*).

Коментар. Окрім численних публікацій окремих фрагментів виступу М. Госєвської у польських ЗМІ та аудіо й відеозаписів, які є в Інтернеті, повний його текст на молебні у львівському кафедральному костьолі надруковано на бланках сейму Республіки Польща, що засвідчує їхній урядовий статус, опубліковано на сайті польського парламенту не лише польською, а й англійською мовами. (*76. Rocznica zbrodni w Hucie Pieniackiej. Uroczystosci na Ukrainie z udzialem Wicemarszalek Sejmu Malgozaty Gosiewskiej // https://www.sejm.ppp.pl/sejm9.psf/komunskat_xsp?dokumentid=19AF486B9C15F2CC125851800399F84*).

Кишиштоф Швагжик, заступник президента Інституту національної пам’яті Польщі, доктор гуманітарних наук, професор:

“Ми звернулися до української сторони про проведення досліджень у Гуті Пеняцькій аби останки помордованих поляків дослідити, покласти в труни, а потім згідно польської державної та обрядової традиції, урочисто поховати у спосіб, як то мало би відбуватися вже давно... І я вірю, що на таких урочистостях ми незабаром зустрінемося у Гуті Пеняцькій”. (*Рамієзж о Нусіс Рієніакієй // Zachod, pl / 173062/prol. — szwagezyk — ipn — zlada — teren — hutu — pieniackiej*).

Коментар. Професор К. Швагжик не раз приїжджав у Гуту Пеняцьку, давав безліч інтерв’ю та різних коментарів польським ЗМІ. У них він вину за знищення Гуті Пеняцької винятково покладав на українців і жодним словом ніде не обмовився про дійсних винуватців скоєння воєнного злочину — німецьких окупантів. Цьому доктору історії належать такі крилаті вислови, які в останні роки тиражуються сотнями польських ЗМІ: “Українська правда про події у Гуті Пеняцькій немає нічого спільного з дійсністю” та “Ніщо вже не змінить того факту, що 28 лютого 1944 року мешканців Гуті Пеняцької вимордували українці на німецькій службі”. (*Kresowy serwis informacyjny. — 2018. — № 3 — S.5*). Підкреслюю! Це говорив надто самовпевнений і явно необізнаний історик, який нічогосінького не знає про радянські

Велика польська брехня

публікації 1950-1970-х років та про документи українських архівів з досить ґрунтовними описами подій у Гуті Пеняцькій включно із масою деталей щодо причин і обставин її загибелі. Цей професор і найголовніший експерт Польщі з проблеми Гуті Пеняцької навіть не читав польські публікації спогадів очевидців, які вижили, де чітко написано про німців, німецьких солдатів, які під час пацифікації села, розмовляли не лише німецькою, а й “польською мовою із сілезьким акцентом”; про німецький літак з чорними хрестами на крилах, який зранку і до вечора літав над Гуту Пеняцькою під час її пацифікації. Дуже цікаво, пане професоре, може саме на цьому літаку літали “українські хлопці із ножами та сокирами з довколишніх сіл”? Мабуть не читав професор К. Швагжик і праці своїх колег — польських професорів та очевидців, які згадують про німецьких солдатів і офіцерів поляків-сілезців у формі Вермахту, підрозділи яких взимку 1944 року дислокувалися у сусідніх із Гуту Пеняцькою палацах Бохенського в Поникві (10 км на північ) та замку в Підгірцях (9 км на південний захід) і квартирували у селянських хатах села Волохи (тепер Підгір’я, 9 км на північний захід).

Що стосується теперішньої пропозиції пана Швагжика щодо проведення у Гуті Пеняцькій пошукових робіт і розкопок, то таке потрібно усіляко схвалити, бо якось негоже поминати мертвих, забувши про їхні могили.

Ян Юзеф Каспшик, голова Ради комбатантів і репресованих осіб:

“...Страшний злочин вчинений 76 років тому на наших співвітчизниках замордованих тільки тому, що говорили і мислили по-польськи, то велика рана, рана яка не гоїться навіть із плином 76 років, рана, яка продовжує кровоточити... Аби вона не зарубцювалася, маємо хоча б раз на рік про неї згадати, бо того злочину і того геноциду забути нам не можна. Не можна, бо не можна будувати відносини без пам’яті про правду нашого минулого”. (*Рамієзж о Нусіс Рієніакієй // Zachod, pl / 173062/prol. — szwagezyk — ipn — zlada — teren — hutu — pieniackiej*).

Коментар. Пан Каспшик нічого не сказав про українців, але з контексту його виступу випливає, що добрі відносини з Україною неможливо будувати “без пам’яті про правду нашого минулого”. Звичайно, що тут пан Каспшик думав про “польську правду” і не мав на увазі німців і поляків-сілезців, про роль яких у знищенні Гуті Пеняцької й досі мабуть таки не здогадувався.

Бартош Ціхоцький, посол Польщі в Україні:

“Ми тішимося з того, що бачимо і з чим зустрічаємось. Ця пам’ять створила з нас щось таке, чого вже не вдається перемогти...”

... Ми не говоримо, що ми без гріха, що

ми не допускали помилок, але нам за таке соромно і ми жалкуємо за свої гріхи. Але ми сподіваємося, щоб винуватці наших кривд були зазначені на пам’ятнику та очікуємо аби друга сторона, наші сусіди теж мали своє місце на пам’ятних таблицях і не тільки там (малася на увазі Гута Пеняцька), але і тут, у Львові та в багатьох містах і селах в Україні. Особи, які особисто і безпосередньо брали участь у злочинах проти наших предків мусять мати свої пам’ятки, таблиці пам’ятні”. *Послухати і подивитися записи виступів зазначених вище діячів 22 лютого 2020 року у львівському кафедральному костьолі можна в Інтернеті за багатьма адресами, зокрема: zachod.pl/173062/prol.szwagezyk — ipn — zglada — teren — hutu — pieniackiej/Radio Zachod*.

Коментар. Ці короткі тези з виступу польського дипломата потребують ґрунтовного пояснення з огляду на важливість сказаного. Отже, посол Польщі в Україні Бартош Ціхоцький публічно та цілком офіційно запропонував встановити у Гуті Пеняцькій, “Львові та в багатьох містах і селах України” пам’ятні таблиці. Виникає запитання: а чому він пройнявся таким зворушливим бажанням встановлювати пам’ятки з якимись загадковими текстами в Україні, а не в себе в Польщі — з дійсно правдивими написами хоча б на таблицях у Бабичах і Варшаві?

Добре відомо, що мову дипломата слід розуміти із підтексту сказаного. Але одна пряма пропозиція пана Ціхоцького варта ретельної уваги та підтримки — про встановлення пам’ятних таблиць у Гуті Пеняцькій із зазначенням тих, хто скоїв злочини та їхніх імен. У цій справі пану послу хоча трішки допомогти. Ось проєкт одного із таких написів:

“Тут, на цьому місці знаходилося засноване австрійцями наприкінці XVIII ст. галицьке село Гута Пеняцька, у якому в XIX ст. окрім австрійців почали селитися поляки-приходьки, українці та євреї. Станом на 1943 рік у селі проживало 480 осіб польської, української та австрійської національності.”

Взимку 1944 року у Гуті Пеняцькій перебувала постійно діюча база НКВД і російських партизанів, які спільно з підрозділами місцевої АК здійснювали грабунки, політичні вбивства в околицях села і навіть у Львові дуже частими проявами звірячого садизму — катуваннями захоплених жертв, вирізанням свастик на живих ще людях — німцях, українцях і поляках, відрубанням окремих частин тіл та голів, що й спровокувало відплатну дію німецьких окупантів.

28 лютого 1944 року у ході каральної акції село знищила доценту гітлерівська айнзатцгрупа “Рейнгольд”, основу якої склали солдати та офіцери 4-ої поліцейської мо-

торизований дивізії СС з числа німців, поляків і чехів Сілезії. Загибло близько 200 людей: поляків, українців, австрійців, п’ять євреїв і один росіянин.

Вічна пам’ять жертвам гітлерівського воєнного злочину і провокацій російського НКВД і їхніх союзників із польської Армії Крайової”.

Наведений текст цілком відповідає історичній дійсності та має сильне і незаперечне документальне підтвердження архівними і вже опублікованими в Україні, Росії та Польщі джерельними матеріалами. Текст можна уточнити щодо кількості жертв, їхньої національної належності, внести необхідні доповнення, затвердити у передбаченому законами України порядку й лише після того — цілком легально виготовляти та встановлювати пам’ятний знак.

Щодо встановлення інформаційних таблиць, то у цій справі достатньо рішення сільської ради (погодження з посольством Польщі у Києві не лише не обов’язкову, але й зайве). Головне, аби інформація відповідала історичній правді, мала документальне підтвердження, не носила образливого характеру і не принижувала національну гідність людей. За встановленою у Польщі традицією тексти усіх інформаційних таблиць і довідкові матеріали до них варто перекласти англійською, а при необхідності й польською мовами, передати у ЗМІ та виставити на багатьох сайтах в Інтернеті.

Що стосується імен злочинців, то можна підказати пану Ціхоцькому двох осіб, які безпосередньо керували штурмом радянської бази НКВД у Гуті Пеняцькій, знищенням цього села та кількох провокаторів і призвідців німецької каральної акції, серед яких були й поляки, які за гроші та радянські ордени служили в рядах НКВД, зокрема Міхал Кобилянський і Ян Камінський. Але почнемо з головного виконавця воєнного злочину.

Фрідріх-Вільгельм Бок, оберштурмбанфюрер СС, командир айнзатцгрупи “Рейнгольд” та водночас 4-ої поліцейської моторизованої дивізії СС. Після знищення Гуті Пеняцької удостоївся найвищої нагороди гітлерівської Німеччини — Лицарського хреста з дубовим листям та звання оберфюрера (проміжне між полковником і генералом).

До відома пана Ціхоцького. Ліквідація бази радянських партизанів та НКВД у Гуті Пеняцькій була епізодом у бойовій діяльності оберштурмбанфюрера СС Ф. В. Бока, бо в лютому-березні 1944 року він провів низку успішних операцій проти радянської партизанки на усьому просторі від Жовкви й Сокаля до Лопатина, Бродів і Золочева та не допустив на цю територію радянських партизанів, за що удостоївся високих нагород і підвищення у званні. Але те, що у Гітлера тоді заслуговувало нагород, тепер у нас викликає безумовний осуд. Тому ім’я Ф. В. Бока можливо варте того, аби було позначене на ініційованій паном Ціхоцьким таблиці у Гуті Пеняцькій

та й інших “містах і селах України”, принаймні у Буську, де був його штаб у палаці графів Бадені; Підгір'ях, Поникві, Волохах (тепер Підгір'я) та інших селах, у яких взимку 1944 року квартирували його підопічні — офіцери і солдати поляків-сілезців, про яких згадують польські автори Ю. Вось (1989), Г. Команський і Ш. Секерка (2005), С. С. Жук (2006, 2015). Наголошую! Про офіцерів, підофіцерів і солдатів поляків-сілезців, підрозділи яких взимку 1944 року дислокувалися у палацах в Підгір'ях і Поникві та квартирували по селянських хатах у Волохах, згадують польські автори в контексті описаних ними інших подій. А український автор М. Сусол писав про 100 поляків-фольксдойчів, які 30 січня 1944 року у формі Вермахту приїхали з Буська у село Нивиці боротися з радянськими партизанами. (Сусол М. *Топорів за волю України*. — Львів, 2010. — С.104). Не раз згадували поляків-сілезців німецького війська і польські очевидці трагедії. Остання така згадка безпосереднього очевидця трагедії, 84-річного Францішка Боньковського про німецького офіцера поляка-сілезця, публічно оприлюднена ним у Гуті Пеняцькій 23 лютого 2020 року, та опублікована у польських ЗМІ. Тобто помилки, пане Ціхоцький, щодо участі поляків-сілезців в погромі Гути Пеняцької не може бути — будьте у цьому твердо певні.

Окрім головного паціфікатора-виконавця Ф. В. Бока підказую пану Ціхоцькому ще одне прізвище для запланованої ним таблиці. То поляк-фольксдойчер, член нацистської партії Німеччини, гауптштурмбанфюрер СС (капітан) Евардер Курковський, командир підрозділу мінометників, які вдосвіта 28 лютого 1944 року перед початком штурму Гути Пеняцької обстріляли її з мінометів і танкових кулеметів, спричинивши перші жертви та викликавши паніку та хаос у селі.

При бажанні персональний список погромників Гути Пеняцької можна продовжити, зокрема за рахунок особового складу 4-ої поліцейської моторизованої дивізії СС. Із загального числа 960 офіцерів і підофіцерів — 93 мали чисто польські прізвища та імена. **Ось кілька прикладів із цього славного списку вояків Гітлера і Гімлера: унтершарфюрери СС Владислав Віткус, Йозеф Кучера; обершарфюрери СС Ежи Гадашевські, Рудольф Конопаккі, Антон Галлер; оберштурмфюрер СС Вільгельм Томашевські; гауптштурмфюрери СС (капітани) Лотгар Вуйт, Ганс Волянські, Ганс Ростецкі. Окремі польські прізвища німецьких офіцерів СС цієї дивізії мали по кілька осіб. Так прізвища Прус і Шеберт зустрічається двічі; Галлер — тричі.**

Виступаючи у львівському кафедральному костюлі пан Ціхоцький очевидно мав на увазі встановлення у Гуті Пеняцькій таблиць з назвами організацій та іменами осіб, які знищили Гуту Пеняцьку. Дещо я йому підказав, але для повноти картини цього явно недостатньо.

У Гуті Пеняцькій обов'язково потрібно встановити величний пам'ятник всім тим українцям і полякам, яких вбили бандити гутпеняцької боївки АК і радянські партизани, що базувалися у Гуті Пеняцькій взимку 1944 року. Зокрема, серед замордованих польськими бандюгами була напівполька-напівукраїнка Анна Войцеховська, її вбили тому, що рідний брат Петро Войцеховський як український патріот пішов добровольцем служити в дивізію СС “Галичина” і взимку 1944 року писав листи з Франції, де тоді перебував на воєнному вишколі. 18-річну Анну замордували за так звану “зраду польського народу” та погрозували її батькові, чистокровному поляку Стахові Войцеховському, до речі, близькому родичу керівника загону АК у Гуті Пеняцькій Казимира Войцеховського. Уся біда Стаха родом із Гути полягала в тому, що він наприкінці 1920-х років одружився з українкою Катериною з сусіднього села

Жарків, пристав туди за зятя, там проживав, розмовляв українською мовою, ходив до української церкви та виховав дітей українськими патріотами.

Польські бандити АК, виконуючи злочинні вказівки польського емігрантського уряду в Лондоні, здійснювали в довколишніх із Гутою Пеняцькою селах терор і вбивали відомих та авторитетних у краї осіб: священників, вчителів, кооператорів і активних українців, які бажали свободи для свого народу та Незалежності України; їхні могили з 1942-1944 років є на цвинтарях судніх із Гутою Пеняцькою (у радіусі 4-9 км) сіл: Пеняки, Голубиця, Ясенів, Дуб'є, Підгірці, Чепелі, Лучківці, Верхобуж. В одних лише Пеняках є 14 таких поховань. А скільки залишилося безіменних могил по лісах і ярах?

В архівних документах називаються поіменно польські бандити Гути Пеняцької та їхні жертви. Українців поляки вбивали не лише у сусідніх селах, а й викрадали та потім мордували у самій Гуті Пеняцькій, навіть 21 лютого 1944 року, тобто за 7 днів до її загибелі!

Коли польські бойовики у Гуті Пеняцькій 21 лютого катували трьох українців (одного вбили, а двоє втекли), у сусідньому селі Пеняки безлідно зник польський ксьондз Юзеф Пікота. Дуже показово — тоді у Гуті Пеняцькій квартирував 9-й батальйон імені Чкалова чисельністю 220 осіб із партизанського з'єднання імені Щорса. Очевидно, що підрозділ СМЕРШ-НКВД цього батальйону і ліквідував ксьондза Ю. Пікоту через його антирадянські висловлювання, що в цей час було звичайною практикою в кожному партизанському загоні й дуже поширеним явищем. Ця, цілком вірогідна, версія впливає із такого факту: саме 21 лютого 1944 року партизанські енкаведисти-смершівці захопили у Пеняках трьох українців, яких допровадили в Гуту Пеняцьку, де передали тамтешнім союзникам з АК. Троє захоплених у Пеняках українців і тоді ж зниклий там безвісти ксьондз Ю. Пікота — то два поєднані між собою у часі та у тій самій місцевості епізоди, які чітко задокументовані, але подібних була безліч.

Для встановлення більш точнішої та повнішої картини польсько-російського терору у сусідніх із Гутою Пеняцькою селах потрібно провести додаткові дослідження, аби не забути злочинців та гідно відзначити усі їхні жертви.

Варто встановити у Гуті Пеняцькій та у Львові таблиці з іменами 3-х тисяч львів'ян — українців і поляків, — з числа заручників, розстріляних у Львові за теракти скоєні у цьому місті радянськими енкаведистами-терористами, які базувалися у Гуті Пеняцькій взимку 1944 року і після скоєння вбивств тікали відлежуватися у це село. У цих терористичних вбивствах у Львові, які викликали репресії німецьких окупантів, облави і розстріли заручників брали участь не лише російські енкаведисти, а й письмово (!) завербовані ними поляки, зокрема Ян Камінський і Міхал Кобилянський; обидва здійснювали у Львові теракти, аби викликати репресії німців. Ці репресії сталінському режиму були потрібні для того аби показати місцевому населенню, що німецька влада ще гірша ніж російська. Виконуючи доручену йому чорну справу, колишній польський офіцер М. Кобилянський, якого у Старобільському таборі військовополонених завербували у штатні співробітники НКВД, у січні-лютому 1944 року виїжджав для скоєння терактів із Гути Пеняцької до Львова, де особисто застрелив на вулиці цього міста німецького підполковника, а згодом ще й гітлерівського генерала (*Медведев Д. Силь-*

ные духом.—К.: Политиздат, 1980. — С.452,454; Лукин А. *Львовский аккорд //Вокруг света*. — 1967. — №5. —С.26; Гладков Т. *Дни о которых не забудут // Вокруг света*. — 1967. — №10. — С.46). За кожен теракт німці розстрілювали у Львові спійманих під час облав випадкових заручників — українців і поляків. А подібних терактів Кобилянський в купі з іншими енкаведистами, зокрема Пастуховим, коїв не раз. Так вони вдвох на вулиці Львова розстріляли німецький патруль — про цей “героїчний” акт пише шеф терористів, полковник НКВД Дмитро Медведєв (*Медведєв Д. Сильные духом*. — С.454). Правда, полковник мовчить про наслідки цих непотрібних з воєнної точки зору терактів — розстріли німцями заручників.

Друковані німецькою, українською і польською мовами на великих афішах списки розстріляних заручників із поясненнями за що їх убито, німці розвішували у Львові, тому вони мусять десь зберегтися. І пан Ціхоцький теж може взяти участь

у пошуку, аби гідно відзначити імена усіх жертв та винуватців злочинів, пов'язаних із Гутою Пеняцькою, на задуманих ним пам'ятних таблицях у Гуті Пеняцькій та Львові.

Але хіба то буде справедливо — обмежуватися пам'ятними знаками і таблицями лише у Гуті Пеняцькій, Львові, Буську, Підгір'ях, Поникві, Олеську (у тамтешньому монастиреві капучинів у лютому 1944 року дислокувалася зондеркоманда 4-ї поліцейської моторизованої дивізії СС, яка здійснила у Гуті Пеняцькій розстріли). До речі, солдати та офіцери розстріленої команди розмовляли лише німецькою мовою, очевидно, що то були етнічні німці — члени нацистської партії, тобто добірні нацисти. Названими місцевостями не варто обмежуватися — конче потрібно встановити таблиці із нарешті правдивими написами щодо дійсних причин та обставин загибелі Гути Пеняцької ще й у Варшаві та Бабицях.

Що стосується встановлення нових пам'яток у Гуті Пеняцькій, то до цієї справи належить віднести дуже і дуже уважно, а тим більше не приставати на усілякі фантазії польських брехунів.

Про те, що у Гуті Пеняцькій задумали спорудити якийсь новий і величний комплекс, свідчить не лише виступ посла Б. Ціхоцького, а й не раз сказане професором К. Швагжиком та єпископом Е. Кавою. Як висока духовна особа єпископ публічно вніс пропозицію спорудити у Гуті Пеняць-

кій каплицю, аби у ній могли помолитися мандрівники і паломники, які туди постійно їздять. Звичайно, при костюлі мало би бути і помешкання для ксьондзів та обслуги. Незрозуміло: а чому відразу не поставити питання на широку ногу та не передбачити тут кляштора з усією інфраструктурою включно з готелем? Йдеться ж про мучеників.

З цього приводу нагадаю: свого часу у Львові вже пішли на поступки польським експансіоністам і дозволили встановити на Личакові пам'ятник полеглим в 1918–1919 роках у боях з УГА польським воякам із дуже цікавим написом про те, що вони тут, на українській землі, “загинували за Польщу”. Отже, польський агресор, загарбник і окупант прагнув поневолити сусідній народ, захопити його країну та у цій агресивній і загарбницькій війні загинув, а згодом у тій державі, проти якої він воював і яка таки відстояла власну Свободу і Незалежність, йому ще й ставлять пам'ятник, боцім він загинув “за Польщу”, а не за поневолення сусіднього народу. Це те ж саме, якби на могилі полеглих у “бродівському котлі” німецьких солдатів зазначити, що вони загинули “за Фатерлянд”. А чому б і ні? Німці та австрійці мають не менше прав на українській землі, ніж поляки — окрім Гути Пеняцької вони тут заснували ще й село Шваби (тепер у межах міста Броди), у якому народився класик австрійської літератури Йозеф Рот.

Молебень у Гуті Пеняцькій 23 лютого 2020 року

У Гуті Пеняцькій заходи пошанування пам'яті жертв цього села щорічно, починаючи з 2005 року, відбуваються за майже однаковим сценарієм, розробленим польською стороною.

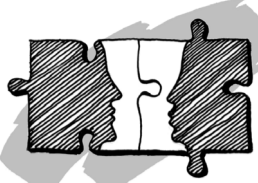
Напередодні події генеральне консульство Польщі у Львові просить Бродівського райдержадміністрацію забезпечити порядок під час панахиди у Гуті Пеняцькій. Зусиллями місцевої влади розчищається дорога на Гуту Пеняцьку, як правило, туди ніхто не їздить, тому вона у цю пору завжди засипана снігом (винятком є 2020 рік), впорядковують територію, встановлюють біотуалети, поліція у значній кількості забезпечує порядок.

На поминальному заході, який хоч і називають панахидою та молебнем, щорічно відбувається справжній антиукраїнський шабаш з брехні, наклепів і безпідставних звинувачень. Не став винятком і 2020 рік.

Переночувавши у Львові, основна група польських учасників з числа міністрів, послів до сейму, громадських діячів з Польщі й польських дипломатів в Україні, їдуть у Гуту Пеняцьку. Їх, як правило супроводжує хтось із керівників Львівської області: у 2019 році то був губернатор Олег Синютка, а у 2020 — заступник голови Львівської ОДА Іван Собко.

Окрім поляків із самої Польщі у заходах у Гуті Пеняцькій брала участь чимала кількість таких собі новітніх “фольксдойчерів” — українців із “картою поляка”, або тих хто таку карту дуже бажає отримати. Ці українці із “картою поляка” та претенденти на її отримання організовано, з оплатою витрат на дорогу, їдуть у Гуту не лише зі Львівщини, а й з Тернопільщини і навіть Івано-Франківщини. З окремими з них мені довелося спілкуватися особисто і з цих розмов відкрив для себе немало важливого. Тобто масовість “всенародного здвигу” вшанування жертв так званого генциду польське консульство у Львові забезпечує у доволі цікавий спосіб.

Далі буде.

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Розмова про листи «До пана Зеленського» і українську перспективу

Поетична публіцистика — один з творчих жанрів патріарха української літератури Дмитра Павличка. Невдовзі після катастрофічної помилки, якою стало обрання президентом України людини з віртуального світу, наш національний поет звернувся “До пана Зеленського” з відкритими листами, які було опубліковано у “Літературній Україні” і викликали чималий резонанс серед читаючої частини українського суспільства. Перший із листів (датований червнем 2019 р.) — це напуття досвідченої людини історичному невігласу: “З Москвою помириться неможливо”, // Бо Україна — то Європи чверть, // Де мови нашої й культури диво // Вбивали безжально й мстиво, // А наше братство — Сандормох і смерть”.

Вже після публікації першого листа Дмитра Павличка “До пана Зеленського” мені потелефонувала громадська активістка з міста Ходорова, мати воїна-добровольця АТО з запитанням, чи я та мої рідні звернули увагу на цей дуже актуальний вірш-лист. Після публікації чергових поетичних листів Дмитра Павличка “До пана Зеленського” ця сама добродійка, мати оборонця України, не раз казала: “Коли б наш народ читав ці листи, то, може, став би по-іншому ставитися до того, що нині відбувається у нашій державі — з відповідальністю за долю держави та майбутніх поколінь”. І додала: “Я розумію, що через те, що народ поставлено на межу виживання, він дуже мало читає. Та я не розумію, чому поява листів Дмитра Павличка “До пана Зеленського” залишається поза увагою українських телеканалів. Там же — злободенні питання нинішнього дня”.

Перше з поетичних звернень Дмитра Павличка “До пана Зеленського” написане невдовзі після інавгурації, а останнє — після його новорічного привітання 2020 р. І останній, 11-ий лист, писаний прозою. Поет пояснює, чому він написав 10 листів з напуттям нинішньому Президенту України, картає Володимира Зеленського за те, що він говорив українцям у новорічну ніч, пропонує нам замість національної ідеї “какаразніцу”. “Ви кажете, — пише поет президентові, — що вірите в щось інше. Що то є? Я вам скажу, “ваше інше”, — то рабська віра в непереможність віками створюваної царської, а потім комуністсько-секретарської шовіністичної, великоросійської імперії”.

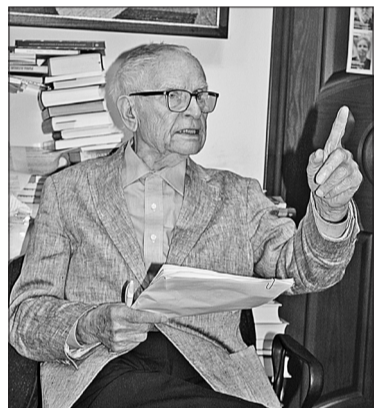
То як лікувати Україну у час глибокого враження значної частини українців “какаразніцтвом” від породженої ним недуги байдужості й безпам’ятства? Це питання хвилює і автора листів до Володимира Зеленського, і багатьох інших знахив в Україні публічних осіб. 13 липня 2020 у видавництві “Ярослав Вал” відбулася розмова трьох знакових українських літераторів, лауреатів національної премії України імені Тараса Шевченка — Дмитра Павличка, Михайла Слабошпицького та Богдана Гориня: у час “какаразніцтва” Володимира Зеленського що дали роботи українській творчій, політичній та військовій еліті? Як їй будити приспану відповідальність народу?

Про глибину деградації, започаткованої курсом колишнього прем’єра, а згодом президента України Леоніда Кучми “буде економіка — буде все”, свідчить нюанс: намір олігархів побудувати на місці київського книжкового ринку черговий торговий центр з корчмами тощо, мотивуючи тим, що книга як товар нині вже не користується попитом! Для них нація — також товар. А точніше, не просто товар, а дешева робоча сила. Далеко не останню роль у формуванні такого “світогляду” відіграв Володимир Зеленський з його багаторічними “квартильськими” кпинами над Україною і українцями.

Від констатації цієї проблеми почалося розмова у “Ярославовому Валі”. Дмитро Павличко задав свій вірш “Сміхи”, опублікований у книжці “Трім у січні” (2016 р.), Цей вірш з’явився як форма протесту проти тих кпинів, які почи-

нав робити над українцями лицедій Зеленський, збираючи великі зали. Це прояв болю від того, що багато українських політиків реготали з того, що було наругою над державою: “Диявол любить людські сміхи...” Згадано у тому вірші й те, як у Києві лунав дикий московський регіт у той час, коли Україна хоронила синів, які віддали життя за волю України.

Щодо подій виборчої кампанії 2019 року, поет згадав як застерігав зарядженні сміхом та брехнею аудиторії: ті, хто рясно сміються, потім гірко плачуть. Письменник, видавець і громадський діяч Михайло Слабошпицький сказав, що одним зі свідчень складності нашого часу є те, що великий національний поет змушений експлуатувати свій поетичний талант на приведення до тьми тих, хто фактично є маленьким політичним нулем з

величезними амбіціями.

Письменник Богдан Горинь зауважив, що в листах Дмитра Павличка глибоко осмислено небезпеки для України від перебування при владі дилетантів. Розмову про ці небезпеки, наголошує письменник, слід почати від оцінки ролі Петра Порошенка на посаді президента України. Богдан Горинь вважає президентство Петра Порошенка видатною, не до кінця осмисленою сторінкою в історії України. Ще багато хто, з подачі інформаційних засобів і олігархів і нинішнього президента дивиться на п’ятого президента штампями, запущеними у ході минулорічної виборчої кампанії. Ми маємо всі підстави твердити, що це був найкращий президент із усіх, яких ми мали після відновлення Незалежності. Горинь підкреслив, що під словом найкращий він розуміє виконання президентських обов’язків, записаних у Конституції України. Ніхто з попередників Петра Порошенка не здатний був підняти Україну на той міжнародний рівень, щоб з нами говорили як з рівноправною державою, а не дивилися як на осколок колишньої імперії. Порошенко — єдиний з українських президентів, який розумів, що тільки сила може бути гарантією суверенітету і запорукою від споконвічних зазіхань на нашу землю північно-східного сусіда. Він збудував (буквально з нуля) Українську армію — одну з краших у Європі,

запровадив реальну, а не декларативну демократію. Не дивно, що його успіхи в державному будівництві викликали до нього ненависть у певних політичних колах як в Україні, так і поза її межами.

Проти п’ятого президента України почалася скажена боротьба, бо не всім до вподоби демократична Україна з сильною, європейського рівня армією. Проти нього почалася змова пов’язаними між собою взаємними інтересами олігархів в Україні та за її межами. Той факт, що Україна почала виробляти власну зброю, продавати за кордон, не подобалося не лише Росії. Недруги України стали думати, як повалити сильного українського президента.

Одним з головних поміж ними, хто поставив перед собою таку “місію”, був досвідчений у політичних іграх олігарх Ігор Ко-

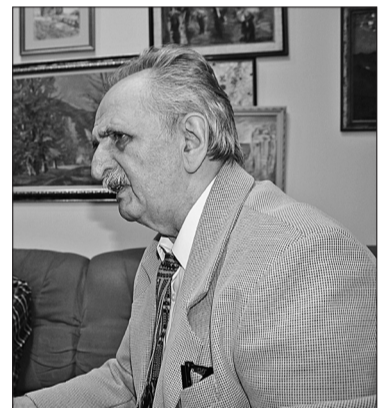
ломойський. Він довго шукав людину, яку можна б довести до обрання президентом, маніпулюючи суспільними настроями, а потім ним керувати. Вибір зробив на комедійного актора, якого щедро фінансував. Тому то творче об’єднання комиків “Квартал-95” було зареєстроване як політична партія. На цю деталь ніхто не звернув уваги. І це велике упущення спецслужб часів президентства Петра Порошенка. Не Зеленський придумав слова, сказані ним Петру Порошенку на стадіоні 19 квітня 2019 р.: “Я ваш вироки”. Ці слова придумали ті, що писали сценарій, у якому у великій міжнародній грі мав зіграти роль на обезсилення України комик Зеленський.

Не тільки в Україні, а й за її межами з подачі олігархів почалося у ЗМІ розмови про потребу приходу до влади в Україні нових облич! У результаті маніпуляцій людською свідомістю у нас у президентському кріслі з’явилося “нове обличчя”. Воно вже стільки встигло зробити помилок, що дотеперішній час правління Зеленського увійде в історію як час безвідповідального ставлення до справ державних. Найбільшою його помилкою є наївне сподівання, що Путіна, людину успадкованого імперського мислення, можна у чомусь переконати. Намагаючись “подивитися Путіну в очі”, Зеленський не здатний був бачити у путінських очах зневагу до України, і до нього особисто.

Стараючись задобрити Путіна, Зеленський став виконувати його вимоги. Вони вже нині мають для України катастрофічні наслідки! У першу чергу йдеться про відвід на Донбасі українських військ із уже обладнаних позицій.

Зеленський оточив себе людьми не лише байдужими до долі України, а й руйнівниками її державності. Чимало авторитетних західних дипломатів дотримуються думки, що головний канцелярист Зеленського Андрій Ермак — агент Москви. Однак Зеленський вперто не хоче чути цього, як і не зважає на відверту антиукраїнську діяльність Андрія Портнова, якому дав дозвіл повернутися в Україну.

У результаті високі історичні досягнення президента Петра Порошенка при Зеленському руйнуються на наших очах. Знов постає одвічне питання: куди

йдемо? При Порошенку ми кожного дня у цивілізаційному та геополітичному плані просувалися до Європи й НАТО. При президенті Зеленському цього не спостерігається. Навпаки, з кожним днем відчужається, що над Україною нависає усе більша небезпека, — констатував Богдан Горинь. Як її відвернути?

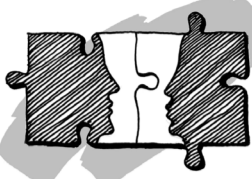
Письменник Михайло Слабошпицький розповів про мало відому в Україні, проте вражаючу подію, яка сталася в Естонії десь за півроку до президентських виборів в Україні. У Таллінні тамтешній молодіжний театр на одній з вистав (насправді це була спецоперація) оголосив себе новою політичною партією з назвою, яка перекладається українською як “слуга народу”. Цей аналог “95 кварталі” вони проголошували зі сцени та на площах. Копіювали вони те, що у нас в Україні робили кварталівці. За два місяці такої “діяльності” рейтинг цієї, неіснуючої, партії виріс з нуля до 37 відсотків. Досягнувши цієї відмітки, актори звернулися до естонського суспільства зі словами: народо, прокинься, думай, що робиш. Однак в Україні в 2019 році суспільство не прокинулося, хоч його застерігали, що над ним сміються. Воно купилося на дикий популізм, який йому нав’язували з екранів олігархічних телеканалів. Себто політичні циніки, як кажуть росіяни, “єво сделалі”, себто надурили його. Їм у цьому допо-

магали путінські інформаційні наймити.

Письменник Михайло Слабошпицький назвав одну невідому мені річ. За твердженням політологів і соціологів, у кожній державі від 10 до 20 відсотків громадян в силу різних причин ненавидять державу, у якій живуть. Треба звертатися до Фрейда, аби шукати пояснення цього “феномену”, — каже письменник. В Україні внаслідок історичного минулого і путінсько-олігархічного пливу цей відсоток значно вищий, бо совок у нас ще дуже глибоко закорінений. І він, за всіма даними, розчарувавшись у Зеленському, піде голосувати за російські сили на кшталт ОПЗЖ. Зеленський експлуатував тему “втоми” від війни. Виявляється від неї “втомилася” не ті, хто воює на фронті, а ті, хто витрачає великі гроші в нічних клубах. А ще в українців є така риса: вони ненавидять владу навіть тоді, коли це його, українська влада.

В українських генах, наголосив Дмитро Павличко, закладено ненависть до багатих людей. Її сильно розпалили емоції під час виборчої кампанії 2019 року. Тож мали парадоксальну ситуацію, що навіть в Галичині та на Волині внуки бандерівців голосували за внука сталініста, середовище якого боролось з бандерівцями. Поет, коментуючи свої листи “До пана Зеленського”, наголосив, що в них гірка правда про нерозуміння нинішнім президентом України суті і очікування українців. Ознакою мудрості людини є вміння чути інших. Однак це не стосується Володимира Зеленського. За конфіденційною інформацією, рішення про скасування запланованого на грудень 2019 р. ювілейного творчого вечора Дмитра Павличка приймав особисто Зеленський. Це була його помста і за висловлене в листах “До пана Зеленського” напуття, і за “Сміхи”, і за високі слова, сказані про президента Порошенка. Поет, керуючись інтуїцією, каже, що ця людина увійде до української історії як великий переможець. Але нині він з нашою допомогою мусить боротися за свою перемогу. Керовані і фінансовані Путіними сили реваншу хочуть кинути п’ятого президентка України в тюрму. Особа, яку поставили генеральним прокурором, знов заявила, що п’ятий президент України має бути засуджений до тюрми терміном від 6 до 10 років. Працівник ДБР Олег Корєцький в останньому інтерв’ю сказав, що та пані у час, коли вона була в ДБР, і коли її примостили у крісло генеральної прокурорки, ставила перед слідчими завдання “накопати” на 5-го президента матеріал на тюремний термін!

Хоч інколи виникають питання, чи потрібно було писати ці листи, поет твердить, що мусив сказати те, що турбує кожного відповідального українця. Поет у листах до нинішнього президента наголошує, що український цивілізаційний вибір — це Європа та європейська система безпеки. Однак, якщо людина цього не розуміє, їй доведеться піти геть з посади, констатував поет на зустрічі літераторів, будівничих України.

Богдан Горинь звернув увагу, що в усіх листах Дмитра Павличка “До пана Зеленського” гостро стоїть питання української мови як фундаменту нації. Висловив він, здивування, що Зеленський як гарант Конституції не згадує, що це питання вирішене у Конституції й усі спроби ревізії цього питання є державним злочином. Це означає, що він, керуючись електоральним егоїзмом, старається догодити тим, хто ігнорує українську мову. Своїми “перлинами” “какаяразніца” він завдає шкоди, подібної до тої, яку свого часу завдав Леонід Кучма табачниковою підступною “концепцією” про піднесення в Україні статусу російської мови до рівня офіційної. Не виключно, що ці страшні ідеї навіює ревізіоніст Андрій Портнов, який за даними сайту “Миротворець” має агентуру кличку “Казбек”. “За свідченнями джерел, яким я повністю довіряю, між Офісом президента та тою особою є тісний контакт”, — сказав Богдан Горинь. “Подання до ДБР на Порошенка в основному писані Портновим. Він часто дорікає і президентіві, і генеральному прокурору, що Петро Порошенко досі на заарештований”.

“Зараз перед нами стоїть велике завдання, — продовжив думку Богдан Горинь. — Кожен з нас, відповідальних українців мусить докласти максимум зусиль для об’єднання національно-патріотичних сил. Усі держави світу, котрі хотіли бути сильними, консолідованими, в основу свого розвитку брали ідею демократичного націоналізму. Японія ніколи не піднялася до нинішнього її рівня, коли б держава не розвивала у народі віру у силу своєї нації. Успіх держави залежить від того, наскільки суспільство вірить у свої сили. Кожен з нас мусить докласти максимум зусиль, аби домогтися консолідації нації, бо Україна в небезпеці. Наша біда, що нинішній міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба є недосвідченою людиною. Ми бачимо, як він відступає перед зазіханнями Угорщини на Закарпаття. А те, що за особистим наполяганням Зеленського генеральним прокурором було затверджено особу, яка ненавидить українство, багато про що говорить”.

У листах Дмитра Павличка “До пана Зеленського” говорить про загрозу з боку Росії. Про таку загрозу говорять наші досвідчені військові діячі, наголошуючи, що Росія не змириться з тим, щоб Крим залишався без води. Це удар по престижу Кремля. Ведеться шалена спекуляція на суспільних настроях, хоч для населення вода є. Її не вистачає у першу чергу для об’єктів окупаційної армії. Як це питання буде вирішено — нині важко прогнозувати. Демагогічні заяви “слуги” Арахамії вказують, що серед “слуг” є прихильники того, аби пустити до Криму воду. То ж чи не кожного дня у ЗМІ з’являється інформація про велике скупчення на сході російських танків. Не виключено, що найближчим часом буде “вирішена” доля Лукашенка у Білорусії. Там він перебуває у чужому оточенні. Якщо так станеться, то нависла над Україною загроза дуже посилиться.

У результаті необдуманого емоційного вибору 2019 р. ми опинилися у дуже складній ситуації. Нашою надією є те, що загрозу, яку створює Україні і Європі Путін, вже починають розуміти західні політики. Раніше,

коли у нас лютував штучний голод 1933 р., США встановлювали дипломатичні стосунки з Москвою. Нині західні військові аналітики попереджають, що у вересні може розпочатися новий путінський наступ на Україну — якщо до того часу хвиля російських протестів не змете режиму Путіна. Кремль розраховує, що у вересні досягне апогею політична боротьба у США. І тоді світові буде не до окупації України.

Дмитро Павличко, як людина глибокої інтуїції, не виключає, що страшне прагнення Володимира Зеленського посадити за ґрати Петра Порошенка зумовлене не лише комплексом меншовартості нинішнього президента. Є підстави вважати, що це також наслідок путінського шантажу, мовляв, арешт Порошенка може бути відправним пунктом для розмов про мир на Донбасі. Якщо ми хочемо серйозно говорити про наше майбутнє, то мусимо повернутися до Порошенка, мусимо його захистити. Якщо б він тепер програв, то ми усе втратили б, бо тоді світ від нас відвернеться, констатував Дмитро Павличко, автор листів “До пана Зеленського”.

Учасники розмови наголосили, що не можна очікувати великих речей від людини, яка для цього не створена. Зеленського знайшли і підняли з низів, щоб той дражнив “хохла”. У древньому Римі, при активній підтримці вихованого на видовищах люмпену, імператором стала людина (Калігула), що згодом, на втіху тому ж люмпену, оголосила свого коня сенатором. Щось подібне майже 2000 років пізніше сталося у нас. У президентське крісло олігархи, при підтримці Путіна, посадити людину непридатну для цієї посади, без розуміння суті національних інтересів. Ще недавно ми гадали, що тільки в Росії телевізор здатний перемогти холодильник. Виявляється, щось подібне 2019 році сталося у нас. Такі випадки спостерігаємо і в деяких інших країнах.

Досі так було, що логіка дій обивателя (він рідко орієнтувався на високі духовні цінності) була зумовлена на збереження хоча б існуючих матеріальних благ. Після інформаційного зомбування логіка дій стала ірраціональною. І це стосується не лише обивателя. Михайло Слабошпицький розповів про один шокуючий дзвінок від колишнього мера Черкас Анатолія Волошина, який згодом очолював Черкаське управління Українського фонду культури. Це було перед президентськими виборами.

Волошин запитав письменника, як він оцінює особу Володимира Зеленського як кандидата на посаду президента України. Відповідь письменника і видавця була гострою: “Чи ви мене вважаєте дурнем, чи самі такі?” Волошин свою позицію почав “підпирати” вже запущеними штампами, мовляв, Рейган також був актором, а виявився добрим президентом. Під впливом таких популістських штампів вчителі майже тотально проголосували за Зеленського. “Чи ми, як нація, тупіємо від застосування нових інформаційних технологій, чи що з нами робиться?” — ставив аж ніяк не риторичне запитання видавець Слабошпицький.

Дмитро Павличко наголошує: той факт, що ми вийшли на дуже складну грань нашого буття, відіграло вже ним згадане розпалювання ненависті до багатьох людей. Оскільки ми були без-

державною нацією, то багаті у нас в основному були чужинцями, які безпощадно експлуатували український народ. Проти Петра Порошенка структурами Путіна, Медведчука і Коломойського велася страшна кампанія обривування п’ятого президента України, показували його як чужу Українці людину, котра “заробляє на війні”. Тому ми опинилися в ситуації, що Україною керують нині Єрмак і Зеленський. Проте не керуватимуть вони вечно. Прийде час — і проти них Україна повстане! “Згадаєте мої слова, — сказав Дмитро Павличко. — Тим паче, що Зеленський зруйнував парламент”. Не тільки у листі поет шукає відповіді: що таке “слуги народу”? І якого народу вони “слуги”?

Поза увагою учасників зустрічі не залишилися одне делікатне запитання. Володимир Зеленський часто називає себе російськомовним українцем єврейського походження. Українська національна еліта мусить докласти максимум зусиль, щоб не дозволити Росії спровокувати в Україні українсько-їудейський конфлікт. Такий, як свого часу через провокації кремлівських спецслужб було розпалено між українською діаспорою та світовим єврейством. Згадаймо хоча б справу Івана Дем’янюка, “матеріали” до якої підкачала Москва. Критика за неналежне виконання Володимиром Зеленським його президентських обов’язків не може перерости у міжнародну площину. Розчарування бездіяльністю Володимира Зеленського на президентській посаді, різні авантюри, в які він все частіше потрапляє, не може перерости у ненависть до євреїв. Це стало б для нас катастрофою. Такі знакові єврейські діячі в Україні як Йосип Зісельс чи Віталій Портников усе частіше заявляють, що Володимир Зеленський на посаді президента України штовхає державу до саморуйнації. Заяви цих людей дають підставу для сподівань, що розчарування тим, хто обійняв люмпену: “гірше не буде”, не переросте у ненависть до євреїв.

Богдан Горинь вважає, що можна мобілізувати всі українські сили й змусити Володимира Зеленського піти у відставку. Але виникає запитання, над яким мусить думати кожний відповідальний український патріот: чи не вилетіть це у великий хаос, яким захоче скористатися Росія аби подати “дружню” “руку допомоги” для наведення порядку?

Якщо під впливом різних обставин Зеленський залишить посаду, твердить колишній дисидент, політик, а нині письменник-документаліст і громадський діяч Б. Горинь, ми мусимо мати програму дій. Як покаже світова практика, найуспішнішим сценарієм у подібних нашого випадку було б створення перехідного уряду, який мав би право розпуску парламенту. Новообраний парламент міг би миттєво прийняти поправку до Конституції, щоб на час до повної стабілізації ситуації обирати президента у парламенті. Тільки за таких умов міг би повернутися нині найбільш досвідчений політик-державник Петро Порошенко, який здатний впоратися з дуже складною ситуацією. Хоч його рейтинг зросли, проте його антирейтинг залишається дуже високими. Окрім цього, його нині випереджає орієнтований на Росію Юрій Бойко з ОПЗЖ і навіть такий авантюрист як Ша-

рій, який створив партію, покликану знищити Україну. У нинішній ситуації всенародні вибори президента могли б обернутися для України ще страшнішою катастрофою, ніж вибір лицедія Зеленського. Він під час виборчої кампанії заявляв, що у випадку, коли порушити закон, піде з посади. Усі українські сили мусять йому про це нагадувати.

Дмитро Павличко каже, що ця обіцянка Володимира Зеленського — одна і з довгого ряду брехні, на якій базувалися виборча кампанія цієї особи. Ми мусимо розуміти, що ця людина без лицарського гонору нікуди добровільно не піде. Михайло Слабошпицький звертає увагу, що діяльність Володимира Зеленського викликає усе більше незадоволення двох його господарів — Путіна і Коломойського. І вони можуть змусити Зеленського піти з посади, скажімо, “за станом здоров’я”. А на тлі хаосу вони захохнуть завершити розпочатий ними реванш...

Усі три учасники дискусії зійшлися на думці, що найнадійнішою запорукою збереження України як самостійної держави був би тимчасовий перехід влади в Україну до рук військових-патріотів. Таким саме чином багато країн світу долали гострі політичні і економічні кризи. Дмитро Павличко вірить, що так воно і буде: “Не керуватимуть довго нами Зеленський і Єрмак. Я про це написав в одному з віршів. Те, що я бачу — народ все більше готовий до повстання”. Однак усі учасники дискусії, про яку веду мову, зійшлися на думці, що є велика небезпека, що може знайтися десяток людей, котрі проситимуть Путіна вести війська. Тим паче, що у візіях про майбутнє України є застереження: “не піддайтеся на провокацію”!

Богдан Горинь, який кожного дня аналізує ситуацію в Україні та навколо України, каже, що серед наших військових є вже відповідальні люди з державним думанням. І в першу чергу армія здатна змусити Зеленського залишити посаду, оскільки нинішній президент демонструє легковажне ставлення до армії. Армія, у свою чергу, відповідає йому зневагою. Тим паче, що нині йде кримінальне переслідування активістів волонтерського руху. Дмитро Павличко вважає, що розвиток подій в Україні значною мірою залежатиме від результатів президентських виборів у США. На його думку Перемога Байдена посилює б позиції України загалом та Петра Порошенка зокрема. Михайло Слабошпицький сказав, що часто ми бачимо те, що самі хочемо бачити, хоч реальність буває зовсім іншою. Тут він навіть свідчення колишнього радника президента США з національної безпеки Джона Болтона з книги “Кімната, де це сталося: спогади про Білий дім”. Американський посадовець сказав, що після зустрічі між Обамою і Путіними у Франції 6 червня 2014 року Обама начебто був готовий на визнання законності анексії Криму в обмін на гарантії, що Пунін більше ніде не рипатиметься... Тут є один нюанс. Американський дипломат цитує слова Путіна, а не Обами. Орім цього, наголошує Слабошпицький, на українських виборах не голосують прихильні Україні і Порошенкові західні політичні еліти, а цілі легіони неприхильно налаштованих, обманутих тіток Ганьок чи Дунь. Що

зробити, щоб їхнє мислення перевести з площини радянського минулого в площину українського майбутнього? Тим паче у такий складний час, коли люди з харизмою українського лідера замість себе взаємно доповнювати — підсиджують один одного...

Мені не раз доводилося зустрічати твердження українців, що США не дозволять окупувати Україну і сильно вдарять Путіна по його медвежих лапах, якщо він надумає би далі пертися в Україну. Дмитро Павличко вважає, що Путін боїться США. З тою версією не погоджуються Богдан Горинь і Михайло Слабошпицький. Однак страху не можна повністю виключати. Путін добре знає, що США не підуть збройно захищати Україну. Проте він знає також, що США можуть заблокувати усе награване ним та його камарильєю багатство, яке зберігається у західних банках. Він розуміє, що США спроможні відключити путінську Росію від міжнародної системи платежів. А тоді ніякі бункери не будуть спроможні вберегти Путіна від гніву голодної маси.

Богдан Горинь поділився враженнями від його зустрічей з американськими генералами під час сесій та семінарів Північноатлантичної асамблеї. Вони сказали українському політику: в разі виникнення якогось конфлікту між Росією та Україною ми не будемо втручатися. І слова вони дотримали. В архівах знаходимо повідомлення, що з появою “зелених чоловічків” в Криму 6-й флот з Середземного моря направив кораблі в Чорне для підтримки України. Однак президент США Обама дав наказ зупинитися... Після заходу кораблів США в порти ВМФ ЗСУ в Криму Путін не ризикнув би анексувати Крим. Але стався по-іншому. Обама відіграв трагічну роль в долі України.

Підсумовуючи дискусію, Богдан Горинь застерігає аби передчасно не розхитувати ситуацію, бо це може стати для нас катастрофою. У тому, щоб повалити Зеленського і викликати в Україні хаос, дуже зацікавлена Росія. Російські блогери кожного дня пишуть, що Зеленський має йти з посади. Ми повинні бути мудрими і не дати Росії приводу для збурення хаосу. Ми зобов’язані об’єднати сили та звертатися до Володимира Зеленського з колективними листами. Якщо під тими листами буде зібрано підписи вагомих особистостей, президент змушений буде на них реагувати. Першочерговою нашою вимогою має бути зміцнення нашої армії. Друге — не залишати курсу України на вступ до НАТО та інтеграцію з Європою. У таких листах треба постійно нагадувати Зеленському, що конституційним обов’язком президента України є зміцнення престижу України у світі.

У таких листах мусить лунати вимога про недопустимість і політичну та дипломатичну шкідливість називати російське окупацію внутрішнім українським конфліктом, як то собі дозволяли твердити певні персони з Офісу президента України. Недопустимі ігри з дефолтом, до якого закликає олігарх Коломойський. Недопустима зневага до громадян України з боку поліції.

Поет, політик дипломат, громадський діяч, Герой України Дмитро Павличко вважає, що потрібна така ж розмова у ширшому колі, підсумком якої будуть листи-вимоги до Володимира Зеленського.

Василь ЯРЕМКО

§1. Культурологічний огляд

Мовознавство — наука, якою Борис Грінченко-вчений займався все життя. Уже в 13-14 літ він укладав різнопланові словнички — перекладні, тлумачні, живої і літературної мови, формувався як лексикограф, історик мови, творець соборного Правопису — т. зв. «Грінченківки», що була фактично чинною від 1905 року, коли була знесена т. зв. «ярижка» і до запровадження харківського правопису 1928 р., впровадженню за найактивнішої участі нової мовознавчої зірки — Олекси Синявського. «Грінченківкою» опрацьовано 68 тисяч слів «Словаря української мови» в 4-х томах. Закінчивши справу свого життя — упорядкував українську лексику і правопис, усталив українську абетку, започаткував вивчення української стилістики, зробив переважним вплив у виробленні єдиної соборної літературної мови — він буквально згорів, і, взявши в руки останній четвертий том «Словаря української мови», поїхав до Італії шукати здоров'я, яке вже одгоріло безповоротно. Конституція української мови виявилась його лебединою піснею. 5 травня 1910 року його не стало. Його вічність знайшла опертя саме на чотиристоронній «Словарь української мови». Рукотворний пам'ятник скульптора Миколи Обезюка біля ректорату університету імені Бориса Грінченка увічнив нерукотворну пам'ятку самого Б. Грінченка.

Робимо спробу подати культурологічний огляд дороги по «достиглий овод». Вона довга, трудомістка і звивиста:

*Кров і плями, кров і плями!
Раню тіло колючками,
Все ж я мушу далі йти.
Степом, нетрями, гаями
В'ється стежка до мети.*

(Грицько Чупринка).

Ця дорога польова, не бруківка і не асфальт. Нема на ній ні теплих, ні оранжерей. Зате є на ній багатюще спілкування з народом і знання з його вуст лексичних перлин і укладання з них розмаїтих словничків; виписки з старих книг і вироблення для них сучасних правописних норм, гори прочитаних книг з олівцем в руках, щоб порівняти, як той чи інший автор передає звук *i, i, u, yo, e i r (g)* і т. д., щоб в кінці кінців узаконити український відповідник фонетичного правопису.

Архів письменника і вченого зберігає безліч нотаток, виписок, цитат, що акцентують те чи інше міркування, з якого згодом виросте чітка дефініція, термінологічне поняття, теоретичне узагальнення.

Мовознавчі праці Бориса Грінченка були поліфункціональними.

Як і літературознавча спадщина, мовознавча була і залишається донині суто науковою, народопроектною і публіцистичною. Чіткого розмежування такі комплекси не мають, така класифікація певною мірою умовна. Либкобо науковий огляд української лексикографії хіба не є одночасно і працею народопроектною? Публіцистична праця «Галицькі вірші» може розглядатися як праця літературознавча, народопроектна, дискусійно-публіцистична і суто мовознавча.

Критерієм для визначення функціональної ролі кожної статті Б. Грінченка є їхній зміст і публіцистична, літературознавча, суспільно-громадська чи наукова спрямованість, викликані конкретно часовими потребами. Публіцистика Б. Грінченка виходить поза конкретно-часову функціональність і своїми узагальненнями, висновками, фактажем, його аналізом і синтезом пробиваються в майбутнє аж до сьогоднішнього і стають класикою національної мовознавчої публіцистики і науки.

Шлях Б. Грінченка у мовознавчу науку розпочався рано. Ще у підлітковому віці. У автобіографії, написаній для «Історії літератури руської» О. Огоновського у 1892 році він розповідає, як із русофіла батьківської розповідної закваски, почувши су-

До Бориса Грінченка по «достиглий овод»

перечку про російську і українську мову двох паній, він засів за «Кобзар» Т. Шевченка, який радикально змінив світогляд 13-14 річного Б. Грінченка: «Я почав писати по-українському, зараз же й писати усючину: починаючи з віршів та кінчаючи словарями» (14 років!). Сам дивувався своєму захопленню, переносив кпини оточуючих його людей за «хахлачество», дихав отруйними випарами губернської канцелярії, але міцнів морально і духовно».

«В люди», в світ творчості і науки його виводили І. Нечуй-Левицький, О. Кониський, а далі І. Франко, В. Гнатюк, В. Лукич та інші прийняли його як цінного співробітника і однодумця, а головне — людини енциклопедичних знань.

§2. Наукове мовознавство Б. Грінченка

В архіві Бориса Грінченка зберігаються численні досі не надані в науковий обіг нотатки, замітки, заготовки, записи думок, що з'являлися під час роботи, зокрема роботи над чотиристороннім «Словарем української мови». Впадає в очі, що сліди роботи Грінченка-лексикографа починаються, в основному, у перші роки вчителювання у школах Зміївського повіту на Харківщині, а основні наукові праці — «Огляд української лексикографії», «Три питання нашого правопису», «Неосторожність в важном деле» та інші були написані після закінчення роботи над словником, який він мав закінчити на 1 січня 1905 року. Отже, наукові статті Б. Грінченка постанали на досвіді роботи над «Словарем» і над правописом, на основі якого опрацьовані всі 68 тисяч лексичних одиниць, вміщених у «Словарі».

Це Грінченкова лабораторія, в якій вирощувався «достиглий овод».

Для прикладу, візьмімо статтю «Три питання нашого правопису».

Роками вивчав, як передавали фактичні особливості звукової системи української мови Метлинський, Лукашевич, Куліш, Закревський, зокрема, як передавали російські *ы, и, ё, ъ* українською мовою — *и, і, йо, во, старослов'янський ѿ*, який відповідав українським *-і, -ї, -у*. У цих розшуках сформувався Б. Грінченко як історик мови. Свої дослідження передачі фонетичних особливостей української мови він узагальнив у статті «К вопросу о правописании малорусского языка». Але статті у друг не видав.

У книзі «Мовознавча спадщина» друкуємо її вперше. Далі цю статтю Грінченко перекладає українською мовою, дає назву «Три питання нашого правопису» і знову друкувати не поспішає, а видає на прочитання і відгук А. Ю. Кримському. І тільки одержавши відгук-аналіз від авторитетного вченого, друкує з додатком рецензії А. Кримського. Так «вирощувалася» кожна наукова стаття. Грінченко завжди поспішав, але поспішав повільно, кожний його «овод» був доглянутим і дозрілим. Працюючи над «Словарем», Грінченко уже класифікував свої праці за критерієм їх функціонування на наукову мову, себто мову наукових статей, рецензій, досліджень.

В одному з листів до Д. Яворницького він так характеризує становище із формуванням наукової мови і наукового стилю: «Се вже й робиться та тільки те лихо, що роблють се люди, хоч і вельми ширі та працюють, часом і знаючі дуже, та нема у їх мови, і через те й виходить наша наукова мова такою строкатою, перистою. Але хто ж тому винен? Орест Левицький, Володимир Антонович, Дмитро Яворницький і всі інші наші учені. Ми низько схиляємо перед їми голову за їх коштовну працю, але ж перед їми лежить іще й інша, ще вища праця: сотворити науку українською мовою» (підкреслено Б. Грінченком — В. Я.).

Грінченко вважав, що М. І. Костомаров вчинив гріх перед українським народом, бо все життя займався українською історією, а «Історії України» українською мовою так і не написав. Не повторювати «гріх» Костомарова просив Б. Грінченко

провідних українських вчених, що писали наукові праці російською мовою, зокрема Д. Яворницького.

Майже завжди Грінченко звертався до проблеми вироблення літературної мови, її художнього стилю, говорив про потребу не втратити прамову, її лексику і не втрачати міри у новотворах, т. зв. «кованих словах».

Грінченко прагнув у «Словар української мови» ввести лексичні багатства нашої прамови, бо був обмежений добром джерел від «Енеїди» Котляревського до творів письменників, що виступили в літературі до 1870 року.

Слова прамови живуть століття, а сумнівного походження різні метиси, мулати, кватерони, гібриди, покручі греко-латинські, слов'яно-грецькі, латино-слов'янські, світсько-сусідні й випари чи викидні рідного болота швидко вмирають і відходять в небуття або продовжують життя в народній етимології. Пригадую мою бабуся Настю, яка не могла вимовити *комсо-*

молець, а говорила *костомелець* — і була близька до істинного семантичного значення. Я збираю слова прамови, уже маю реєстр чи індекс майже в тисячу слів. Їх справді небагато, але вони здатні передавати десятки настроїв, почуттів, ставлення і т. д. Особливо вражають звуконаслідувальні багатозначні слова. Я встановив понад двадцять значень звуконаслідувального слова «А». Не вигук, не сполучника, а саме слова «а». Грінченко у незакінченій статті «Про українських письменників» дорікав за незнання прамови і старої книжної мови, які є незглибним джерелом і запасником української лексики. По го-жу воду рідної мови треба йти до рідних джерел. Цьому вчить нас Б. Грінченко.

Успішна робота Б. Грінченка над «Словарем української мови», а особливо її завершення викликало в дипломованих не-вигласів задрісне шипіння: «Недоучка!» Домогалися поставити на титулі ім'я Володимира Науменка, а Є. Тимченко сам висловлював бажання, щоб його ім'я було поставлено поруч із Грінченком.

На його претензії відповідь була дана самим Грінченком у «Предисловії» до «Словаря», вміщеному не в першому томі, де законне місце «Предисловія», а в четвертому. М. Грінченко мусила давати відповідь Є. Тимченку і захищати авторство свого чоловіка. В. Науменко категорично заперечив будь-які аргументи на користь його співавторства з Грінченком, бо знав ціну своєї роботи над лексикографічними матеріалами, що їх збрала «Киевская старина». Заслуга Грінченка була не тільки в укладанні «Словаря» як Конституції української мови, а й у виробленні українського правопису, яким було оформлено лексичне багатство. Не може не дивувати те,

чому деякі дипломовані вчені так ревно бажали, щоб і їхні прізвища стояли поруч із Грінченком, якого вони називали «недоучком», «людиною без освіти».

Відповідь дав С. О. Єфремов у статті «Кропивницький и Гринченко», надрукованій у «Русском богатстве»: «Стоило однако взглянуть на его единственную в своём роде библиотеку, поговорить с этим недоучкой».

Авторство Грінченкового «Словаря української мови» якщо й не оспорювалося, то принаймні приписувалося ще кільком особам. Деякі старогромадівці домогалися, щоб поруч із грінченковим стояло ім'я В. Науменко, останнього редактора «Киевской старины», розстріляного більшовиками в 1919 р. як заручника. Але тоді Науменко категорично заперечував своє співавторство. Після смерті Б. Грінченка дещо дивні і несподівані претензії, принаймні на співавторство, заявив відомий вчений мовознавець Є. Тимченко, який одночасно із Б. Грінченком подавав свій двотомний термінологічний словник. Премії не отримав, але був виданий. Грінченко вів облік людей і кількість слів, переданих ними редакторів і укладчиків чотиритомного «Словаря української мови».

Коли робота Грінченком була виконана і здобула схвальну оцінку «Киевской Старовини» і Російської академії наук, почалися претензії на авторство не тільки Є. Тимченка. Старогромадівці, деякі палені задрістю і освітнім чванством, не хотіли, щоб було ім'я «неука», «людини без освіти», хотіли бодай заховати ім'я Грінченка серед імен Науменка В., Тимченка Є. Обидва справді захожувалися біля упорядкування словника, але справа ім не піддалася, бо укладання вимагало обробки кожного слова за правописними нормами, а їх треба було виробити. Лексикографічна робота упералася в правопис і стилістику. Грінченко з усіма проблемами справився і розв'язання їх подав у працях «Неосторожність в важном деле» і «Три питання нашого правопису», які узагальнювали його власний досвід роботи над «Словарем». Тут він був сам. В. Науменко категорично відмовився від співавторства, а Є. Тимченку за зібрані і подані до «Словаря» слова подякував у «Предисловії». «Словарь» почав життя і ввійшов у свідомість кожного українця як «словник Грінченка».

§3. Як творилася мовна Конституція

Початки українського словникарства сягають кінця XVI ст., коли в 1596 р. львівський дидакал Лаврентій Зизаній Тустановський видав у Вільно книжку «Наука ко читанню...», а в ній помістив «Лексис Сиріч Реченія Вкратці собраны», що включав майже тисячу слів тодішньої книжної української мови.

У 1627 р. в Києві Памво Беринда видав «Лексикон славенороскій і імен Толкованіє». Відомі деякі лексикографічні рукописні праці XVII-XVIII ст. У Інституті літератури НАН України підготовлено до друку Словник М. Левченка 1874 року, в якому Б. Грінченко «прорецензував» кожне слово і залишив нам ще одну лексикографічну пам'ятку.

Наймит у науці

У XIX ст., починаючи від Харківського «Українского Вѣстника» (1816-1819), майже при кожному українському художньому, фольклористичному, етнографічному виданні подавали «словнички», були й спроби К. Шейковського та М. Левченка видрукувати окремі словники.

Чимало слів збрала редакція журналу «Основа» (1861-1862). П. Куліш мав намір видати їх окремим словником. Той матеріал передали редакції журналу «Киевская старина», яка довела картотеку до неповних 49 тисяч слів. Почав працювати над словником останній редактор «Киевской старины» Володимир Науменко навіть дещо опублікував, але справа не піддавалась. Свого часу не піддалась вона і Є. Тимченку, і керівники київської Старої Громади (В. Науменко, Є. Трегубов, В. Беренштам, Є. Чикаленко) почали шукати того, хто б уклав і відредагував його. Тим паче, Російська Академія Наук, згідно із заповітом М. І. Костомарова і внесеною ним сумою 4000 крб., оголосила конкурс на Словник української мови, який треба було подати на 1 січня 1905 р.

Далі буде.

«Нескучна історія» Миколи Жулинського, або Портрет в інтер'єрі епохи

Закінчення. Початок на стор. 1

***

Отже, надамо слово професору Миколі Степановичу, головному персонажу “Скучної історії”. “Я ніколи нікого не осуджував, був поблажливим, охоче прощав направо й наліво. І таке ставлення до людей, я знаю, виховувало всіх, кому доводилося бути біля мене”.

Академік Микола Жулинський, за його свідченням, не оголосив за все своє перебування на посаді директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка жодної догани. Тому що вважав: у колективі науковців-інтелектуалів якось не випадає стимулювати творчу діяльність такими засобами.

Людське життя має свою безперервну протяжність і разом з тим асиметрично-уриває. Дитинство Миколи Жулинського — тому підтвердження. Позірною безперервністю його долі проривається якимись стереоскопічними спалахами, у яких дзеркалиться страшна трагедія маленької людини, яка опинилась у вирі жакливого війни. Безвісти зникає батько, його одиссея тільки згодом знову перетнеється з орбітами долі сина, а вже й мати відійшла за останній пруг. “Нема гірш нікому, як тій сиротині. Ніхто не пригорне при лихій годині, навіть не заплаче, що над нами кряче”. Це була одна з тих пісень, що їх співав батько.

Мабуть, звідти починалась у Миколи Жулинського повага до людей, співчуття. Він згадує батькові слова із Святого писання: твоїми словами ти будеш оправданий і твоїми словами будеш осуджений. Батько мав потяг до пісні, до артистизму, любив бути в гурті людей й переконувати їх у вивищенні горнової правди. Він залишив глибокий слід у душі сина. Характерно, що професор із “Скучної історії” походив із родини священика й навіть сам учився в духовній семінарії.

***

Великі й величні літературні твори створюють навколо себе таку ауру, яку не можуть розмити навіть невблаганні хвилі часу. З подивом відчуваєш: написане талановитим письменником раптом входить у реальне життя, починає впливати на весь процес духовного становлення. І хоча головний герой “Скучної історії” мало розповідає про своє минуле, ми бачимо його юнацьку любов, благоговійний трепет перед “храмом науки”. Схоже знаходимо в щоденникових записках Жулинського, де він описує свої враження від знаменитої “Щедринки” — бібліотеки ще в радянському Ленінграді, де він “заробляв біографію” простим робітником на суднобудівному заводі. Оглядаючись на початок життя Миколи Григоровича, розумієш, що таємниця душі полягає у вивищенні над собою, здатності виходити за межі власного “я”. Саме про це говорить провідник у царство тіней “Божественної комедії” поет Вергілій, звертаючись до Данте: “Я короную й вінчаю тебе повелителем над самим собою”. Про це зустрічаємо в щоденникових записках Жулинського.

“Мабуть, тому, що кожна людина, пізнавши Бога, стала подібна до Бога. Але чи судилося бодай одній людині, звісно, крім Ісуса, хоча Він і Син Божий, стати подібною Богом? Чому цього ніяк не досягнути жодному з людей? Чому обов'язково треба пройти крізь муки, страждання, через боротьбу з тьмою, гріхами, моральною й духовною недосконалістю, але так і не стати повним і досконалим утіленням Бога в людині?”

Скажуть: та в наближенні до Бога внаслідок страждань, переживань і самообмежень відкривається любов до ближнього, душа наповнюється свободою, серце — любов'ю. Хіба це не є нагородою за муки і страждання? Хіба цей стан близькості до

Бога не відкриває відчуття богоподібності, присутності в тобі Бога?

Мене завжди тривожило те, що ми, земні люди, несемо в собі тисячоліттям почуття вини. Вини за розп'яття Христа. Чому ця вина повинна поширюватись на все людство, на кожну людину? Чому я цю вину повинен спокутувати? Чому я маю страждати за його, Ісуса, страждання? Мене гнітить оця колективна відповідальність за нерозуміння людей великої місії Ісуса, який прийшов на землю для того, щоб повернути людей до Бога, повірити в єдиного Бога”.

Микола Жулинський зумів осягнути цю незаперечну особливість кожної непересічної особистості, і саме тоді зародилось у ньому палке бажання стати до оборони національної гідності свого народу. Він глибоко переживав, коли Помаранчева революція захлинулася від зради “любих друзів” і тих, хто живуть у хаті, що вічно скраю. Адаже точка відправлення народів визначає їхні долі. Йому болів погляд нації, який ще не прозирає у своє майбутнє, ще не бачить свого історичного шляху. Знову й знову зринають перед ним біблійні слова: “О, не бажай тієї ночі, коли народи зі своїх місць зникають. Невже не схаме-

нуться всі ті лиходії, що поїдають мій народ, начебто хліб ілі?”

Микола Жулинський з дитинства знав нелегку долю хлібороба. А професії хлібороба й письменника чи вченого мають багато спільного. Перший забезпечує нам земний хліб, а справа митця — хліб духовний.

Саме з цими проблемами мав справу професор Микола Степанович із “Скучної історії”, спостерігаючи роботу свого асистента, “ломового коня” Петра Гнатюка. Він бачить, що той переконаний у самому собі, у своїх препаратах, знає

межу життя й зовсім не знайомий із сумнівами й розчаруваннями, від яких сивіють таланти. Він також знає, що докторант одержить від нього тему, якій грішціна, напише під його наглядом нікому не потрібну дисертацію, з гідністю витримає нудний диспут і одержить не потрібну йому вчену ступінь. Ну що ж, Микола Степанович жив у епоху, коли раціональний розум був основою світосприймання, а отже беззастережно вірив у науку всім чесним серцем російського інтелігента чеховської доби. Він ще вірив у постулат, що людина без Бога — це людина без людини. Як про це сказано у Святому письмі: і показалося дно моря, відкрились основи всесвіту.

Микола Степанович — людина принципів. Він переконаний: як лікарі мають завжди під рукою засоби й інструменти для невідкладної допомоги, так завжди напоготові належить тримати принципи. За всяке слово, сказане “тут”, маєш дати відповідь “там”. Як вірний страж наукового досвіду він переконаний: цей досвід має спиратися на непорушну скелю Абсолютно Необхідного. Не чуже йому й почуття, духовна експресивність, бо ще Леонардо да Вінчі зауважив: істинна та наука, яку досвід змусив пройти крізь відчуття. Отже, професор Миколи Степанович може з гордістю сказати: “Мое ім'я належить до числа тих небагатьох щасливих імен, ганити які або згадувати їх всує на публіці і в друці вважається ознакою поганого тону... Я працелюбний і витривалий, як верблюд, а це важливо, і талановитий, а це ще важливіше. До того ж, доречно сказати, я вихований, скромний і чесний чоловік”.

Ці слова головного героя “Скучної історії” ми з цілковитою очевидністю можемо адресувати також стосовно академіка Миколи Жулинського. Нині живемо в епоху постмодернізму. Вона ознаменувалась втраченою цілісною картиною світу, деформацією суспільних та економічних відносин. Корені наших думок і почуттів у інших світах. І хоча людина свій мозок-ретранслятор прагне переобладнати під генератор, із цього нічого не виходить. Український філософ Памфіл Юркевич ще на початку ХХ століття зауважував, що матеріалісти вбачають у духовному функцію тілесних процесів. Тим часом нині життя саме по собі

усе знання є анамнезисом (спомином), не освітлені серцем спомини обертаються жакливими примарами сучасного світу. Він зводить нанівець тендітні паростки індивідуальності. З'явилась нова форма ідолопоклонства — ми обожествляємо ідеї, теорії, системи.

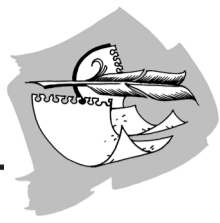
Що ж протиставляє цьому академік, письменник і літературознавець Микола Жулинський? Перш за все активну громадянську й політичну позицію. Він активно сприяє відродженню знаменитої Острозької академії й фундації Волинського університету. Поряд із цим у книгах “Заявити про себе культурою”, “Подих третього тисячоліття”, а особливо в книзі “Із забуття в безсмертя”, відзначену Шевченківською премією, він створює соціокультурний образ України, повертає історичну пам'ять про розтоптаний більшовицькою імперією видатних митців української літератури й мистецтва. На всіх усюдах — від США й Канади до Європи він ретельно шукає в попелі історичного тлуми висліді репресованої української культури, її безцінні артефакти.

“Надвечір'я. Я на 15-у поверсі “Сучасності” в США. Внизу — пам'ятник Дж. Кеннеді. Під вікном музейна друкарська машинка часів підпілля УПА... На 19 год. поїхали в Інститут політичних наук. Дискусія про кубинську кризу. Виступали син Хрущова Сергій та син Мікояна. Потім з гальорки лунали вигуки про свободу України” (“Щоденники”, 1989 р.)

Уже тоді молодий учений Микола Жулинський освоєв україністику в Гарвардському університеті. Працює в Бахмет'євському архіві Колумбійського університету над рукописною спадщиною Володимира Винниченка, спілкується з визначним дослідником його творчості Григорієм Костоюком, який перевіз архів Винниченка до США і опрацював його, із молодим ученим-істориком Олександром Лютилем, з видатними сходознавцями-орієнталістами Омеляном Прицаком та Ігорем Шевченком, мовознавцем і літературознавцем Юрієм Шевельовим. Саме тут йому в усій повноті відкривається ліберально-демократичний гуманізм Гната Хоткевича й Миколи Міхновського. Особливу роль привертає представник українських радикальних лібералів М. Ковалевський з його твердженням, що зростання свободи якраз пов'язане із зростанням рівності, а свобода, ґрунтована на “рівності рабів”, вироджується в деспотизм. Не випадково згодом свої духовні пріоритети Микола Жулинський пов'язує з українською культурою й національним відродженням, а свої політичні уподобання — з Народним Рухом України. І, звичайно, в поле зору представника українського літературознавства потрапляють роботи видатного вченого, гуманітарія-універсала Дмитра Чижевського, який свого часу був професором Гарвардського університету. Микола Жулинський діє згідно з настановою свого улюбленого літературного вчителя А. П. Чехова, про що останній висловився в одному з листів: “Людина повинна постійно, якщо не вилізати із своєї мушлі, то виглядати, і повинна вона мудрувати все своє життя, інакше то вже буде не життя, а житіє”.

Жулинський не став “жерцем чистої науки”. Сучасний український вчений-гуманітарій зупинився на ідеї культуроцентричності України, що допомогла йому сформулювати цільність світобачення. Ідея культурного відродження України, вияскравлення головних рис української ментальності, віднаходження шляхів для органічного існування української культури й мови у світовому процесі культурного розвитку стали відправною точкою творчих і наукових змагань академіка Жулинського.

Леонід ТОМА

Василь Сліпак!
Усе — при нім!
Струнка постава, врода, зріст!..
І голос... Голос... Наче грім!
В Паризькій опері — соліст!

Він — не якась там сіра миш...
Базіль — коштовний діамант!
Захоплювався ним Париж...
Аплодував Ліон і Нант...

Пізнав талант його Діжон...
Венсенна плескала, Віші,
Клермон-Феррана та Ріон...
Спів — формідабль! Від душі!

З вокалу краший педагог,
В Європі — ас, Жан-П'єр Бліве
Стривав таких небагатьох:
Чіпляє співом за живе!

Це визнали Рашель Якар,
Бернар Лантель, Жан-П'єр Ло Ре...
Базіль Сліпак — талант і дар...
Які реєстри, знай, бере!..

***
Сліпак в Парижі — двадцять літ!
Дехто й забув би шлях назад...
А він Україну — на чім світ —
Любив без голосних тирад.

І жив терпким її життям.
Ні, це не роль була, не гра...
Одним він жив серцебиттям
Із краєм, для його добра.

А тут в Парижі він лиш гість,
Пожартувати б — без лица,
Задовго п'є тут він і їсть
Й гостині цій нема кінця.

Париж... Він різний... Лувр... Поля...
Бальзак... Улюбленець Гуно...
І пляс Конкорд, де короля
Колісь повісили давно...

У світі не бракує зрад...
Добро зі злом в обнімку йде...
Й де б не з'явивсь який Марат,
Там часто із ножом Корде...

Десь тут із правдою олжа
І зрада подихом війне...
Париж — краса, але чужа...
І думка в рідний край жене...

Вітчизно! Нене! Скільки стуж
Тебе спинало на путі?..
І ніби й лицарі докрузж...
Та носять воду ...в решеті.

Ледь-ледь скрипить державний млин,
На вітрі шербиться вітряк...
Мов сієм хліб — росте полин,
І рік за роком щось не так...

Довкіл зневіри міхи, страх...
Не намололося муки...
Брати і сестри по світах
Гірки збирають мідяки.

Святий, та бідний наш вітвар,
Шукає всяк на нім лихви
І часто свій же ж яничар
Паплюжить рідні хоругви.

...Він рвався в Київ на Майдан,
Де чорний дим, і кров, і шем...
Лють до Кремля, його кайдан
Палала праведним вогнем.

Але туди, де кров лилася,
Василь не встигне — прикрій факт.
Євромайдан для нього — зась!
Бо зірве в Опері контракт...

А у Парижі — тиша з тиш...
“О, ні, тут буде мій редут!..
І мій Майдан нехай Париж
Побачить і почує тут!”.

Здіймає вище транспарант!
Нам — до Європи!.. не Москви!
Малоросійський чорний бант
Зірвав народ мій з голови.

«МІФ»

Пам'яті Героя України Василя Сліпака

***
...Бог Василя обдарував,
Та й сам трудився він сливе й
Іще з “Дударика” співав
Солістом — справжній соловей!

“Дударик”... Школа, варта шкіл,
В Європі, світі знаний хор,
В країні славився доквіл...
Там голоси — як мельхіор.

Хлопчак там кожен в співі зух,
Репертуар — з високих нот...
А головне, “Дударик” — дух,
Що не хорист, то патріот!

“Дударик” — університет! —
Зізнається пізніш Василь.
Зростав його авторитет,
Як сплав таланту і зусиль.

Плекав у консі свій “бутон”,
Марії Байко слухав рад...
Він — контра тенор... баритон!
Голосовий, сказати, клад!

За літом літечко пливло
Серед занять, серед вправлянь...
В голосове могутнє тло
Щораз нова вливалась грань...

А далі... Далі був Париж...
Лови, Базіль, свою зорю!
Або, до біса, прогориш...
“Це шанс мій! Ні, не прогору!”

І заспівав! Не прогорів!
“Ціна б мені інакше — гріш”..
І з кожним виступом горів
Все яскравіш і яскравіш!..

...Василь об'їздив Крим і Рим, —
Плзень, і Сегед, і Мілан...
Нью-Йорк замилувався ним!
Направду — оперний “шайтан”!

Лозанна, Лондон, Краків, Гент,
Антверпен, Жиліна, Каїр...
За континентом — континент...
Гастролі, графіки... Клавір...

Князь Ігор він і цар Борис!
І Фігаро, і Командор...
І Мефістофель, і Рамфіс...
І кожна партія — фурор!

Священик, Демон, Ральф і Смерть...
Він усерйоз себе застріг...
Фужери слави повні вщерть...
Не пив, а хлюпав за поріг...

В театрі — принц, і граф, і дон...
Що раз, то ширшав горизонт...
Богемний, ситий закордон...
Та вдома — кров... Він йде на фронт!

Дюссо здивований, Гійом...
Для Сліпака — як другий брат.
Базіль! Він — з ангельським чолом!
Він Бог — від партій, від кантат...

Сумнівний, імпульсивний акт...
Війна — не сцена, то не жарт...
Міг би продовжити контракт!
Паризька опера — це ж фарт!..

Й бомонд заскочений... Ай-ну!
Щось тут не те... І щось не так...
Міняти сцену на війну!
Дітвак якийсь, а чи й дивак...

Бомонд... Цинічний персонаж,
Йому байдужі ми — ще б пак...
Міняти сцену на бліндаж
Вже твердо вирішив Сліпак!

Дарма шукати тут хосен...
Спіткала край його біда,

І в час лихий предвічний ген
Заграв, як навесні вода.

Він — козарлюга з козарлюг,
Такого, де не занесе, —
Бере до рук і зброю, й плуг...
Та ще й співає... Може все!

Таким перечити — ніяк!
Твердий, мов камінь, рішенець...
Цей характерник вже вояк,
В “Правому секторі” боєць.

Це ж не в Парижі волонтер...
Хоча і там звивавсь, як чорт...
Й на “передок” бійцям припер
Із Франції новенький “Форд”...

І там протестам дав розгін,
Та там за зброю був плакат...
А тут при ділі справжнім він,
І свідок цьому — автомат.

І що доводити? Кому?
Гійоме, друже, бачить Бог,
Ми пережили Колиму...
Перетерпіли Сандармох...

Так, непоганий я актор,
Сліпак я, але ж — не сліпец!
Страшний ми пережили мор,
Та, видно, й це ще не кінець!..

Схід України — у вогні!
Захланні шупальці Кремля...
Кому ж іти, як не мені,
Якщо горить моя земля!

Та ж марив рід наш крізь віки
Про волі й долі маєстат...
Діди боролися, батьки...
Нам, що — іти в ярмо назад?..

Майдан я, грішний, пропустив...
А що війну — не пропущу!
Інакше хто б мені простив?..
Та й сам собі я не прощу...

Не сперечаймося, Дюссо...
Не злімо надарма гусей...
Була б у мене Каліпсо —
Утік би! Так, як Одиссей!..

Чкурнув би, правда, зуб даю...
Сів на літак і — путь прямиа.
Все краше — в рідному краю!
І ради, друже мій, нема.

Чи дон Кіхот я, чи Сізіф?..
Можливо, друже вірний мій...
Я — доброволець. Псевдо — “Міф”..
І маю йти й ставати в стрій!

Такий ось, брате, наротив
Диктує нині нам війна...
То в тебе — сто альтернатив!
А в мене, в мене путь — одна!

Не можу зрадити Майдан,
Що став супроти яничар...
Кремлівський пре на нас тиран...
Бувай, Дюссо! Оревуар!

***
Він — наш герой! І символ наш!
І хай гримить об нім яса...
Змінюючи сцену на бліндаж,
Сліпак пішов на небеса...

Співай, Василечку, співай,
На сцені янгольських Небес,
Твій голос чує рідний край —
Ти тут загинув і... воскрес!

ТРАГІЧНА АЛЬТЕРНАТИВА

У творчості поета Ілька Колодія досить помітний формотворчий доробок з розгорнутих балад чи поем розмаїтої повноти в традиційному віршуванні на патріотичні теми — що сьогодні, в часи кризових ситуацій у духовності, його вигідно вирізняє серед інших поетів, які тримаються позазістового модерну, наслідуючи європейську літературну моду.

Поет, однак, свідомо дотримується традиції, — власне, сам тематичний ряд його спрямовує в це творче русло. А своєрідним “модерном”, свіжістю, вірш дихає завдяки тому, що автор талановито вносить з глибин свого ества особливості поетики, властиві лише йому, як неповторній особистості.

Ілько Колодій уже оживив художнім словом образи видатних діячів недавньої української історії — Степана Бандери, Романа Шухевича, отця Омеляна Ковча (блаженнішого мученика)... А в поемі “Син Божий” на матеріалі євангельських текстів продемонстрував своє бачення зраненої духовності сучасника. Таким чином вибудовує гармонійну структуру морально-етичних, світоглядних основ своєї філософської парадигми розуміння цього світу...

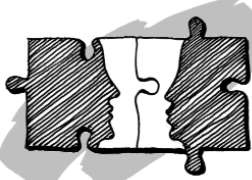
Ось у цьому плані не міг оминати образу геніального оперного соліста Василя Сліпака, який відійшов із життя замолоду, проте встиг проявити свій могутній талант і лишитися для України й музичної культури Європи в безсмерті.

У темі поеми — трагічна альтернатива в українському суспільно-політичному світі сьогодні, коли в одній харизматичній постаті сходиться два великі долі, абсолютно протилежні за наслідками при здійсненні. З одного боку — геніальний співочий талант, уже сформований у видатній творчій особистості, й ця особистість становить велику мистецьку цінність для культури України, Франції, Європи... Їй відкрита дорога в славне майбутнє. Лише живи, трудись, тріумфально ступай сценами оперних театрів світу. Водночас ідеться про незламного, свідомого українського патріота, проїнятого глибоким гнівом проти окупанта — російського агресора, що на сході України окупував землі, без перерви веде війну, де щодня гинуть українські воїни-захисники.

То як Василеві Сліпакові розв'язати цю грізну альтернативу? Чи втішатися славою під грім оплесків? Чи стати в лави захисників рідної Вітчизни, так жорстоко, дикунськи зраненої російськими напасниками? Куля снайпера розв'язує... Василь Сліпак гине на фронті з кулеметом у руках, як воїн. Трагедія! Страшна, непоправна втрата! Для родини, для світової культури... Аж таким чином зійшлися воедино в унікальній духовній іпостасі мистецький геній і нездоланий патріот. Така дивовижна українська реальність на сьогоднішній день у поемі Ілька Колодія “Міф” і знаходить гідний відгук.

Ілько КОЛОДІЙ,
Львів.

Левко РІЗНИК.
12. 07. 2020 року.

Буковинські берегині святкують 30-річчя

Олександра ПОПЕЛЮК,
почесний голова Чернівецького відділу Союзу Українок

Виповнилося 90 років від дня народження великої української патріотки, багаторічної голови Чернівецького відділу Союзу Українок Олександри Василівни Попелюк. За активну громадську діяльність, вагомий внесок у розвиток державницької політики, утвердження української національної ідеї Указом Президента України Віктора Ющенка 2005 року відома буковинка була нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня.

Нинішній ювілей цієї мудрої, мужньої і широкі жінки збігається з іншою поважною датою – 30-річчям Чернівецького відділу Союзу українок. Вона стояла біля витоків цієї громадської організації, а згодом очолювала її майже 15 років.

Десятки статей Олександри Попелюк були надруковані на шпальтах обласних та загальноукраїнських газет, в яких вона порушувала актуальні проблеми українського суспільства. З болем писала про події та явища, котрі ганьбили Україну, закликала до громадянської свідомості та сумління кожного, хто може прислухатися українській справі. Захищала Українську православну церкву і молилася за її визнання серед інших помісних церков. А в ювілейній статті як почесний голова Чернівецького відділу Союзу Українок згадала союзницько-активістку і ту велику роботу, яку вони здійснювали упродовж трьох десятків літ, аби довести усім, що Україна була, є і буде...

...Жіночі організації Наддніпрянщини й Галичини 1937 року вирішили об'єднатися і створити Союз Українок. Того ж року на з'їзді союзниць у Львові затвердили Статут Всесвітнього Союзу Українок. Головою обрали Милену Рудницьку – громадську та політичну діячку, вчительку, журналістку. В умовах жорстокого окупаційного румунського режиму створення Союзу Українок на Буковині було неможливим. Але через два роки більшовицькі окупанти ліквідували Союз Українок, і від того часу організація працювала тільки в еміграції. Не кращими були умови і в часи совєтської окупації.

Та настало літо 1990 року. Ще стоять на своїх місцях обкоми та райкоми комуністичної партії, КГБ, але відчувається послаблення системи тоталітарного правління і легкий подих демократичних впливів. Відомий фізик, членкореспондент АН УРСР, член Організації Українських Націоналістів від 1940 року Корній Товстюк запропонував створити Союз Українок у Чернівецькій області.

Ініціативна група жінок – Теофіла Якубович (вчителька географії), Аксенія Щуцька (послідовниця патріотичних поглядів художника Юстина Пігуляка), Марія Чухрай (колишня зв'язкова УПА), Єлизавета Балан (владачка музичної школи), Оксана Товстюк (дружина Корнія Товстюка, яка ділилася з нами досвідом лівів'янок) і я, Олександра Попелюк (українська філологиня) – зібрався 16 червня 1990 року й ухвалили створення Союзу Українок Буковини. Головою обрали Теофіла Якубович. А 29 березня 1991 року рішенням виконкому Чернівецької обласної ради народних депутатів було зареєстровано добровільну громадсько-просвітницьку демократичну організацію Союз Українок Буковини.

Уже в грудні 1990 року союзнянки вперше в Чернівцях провели свято Миколая для дітей. На диво легко дозволили зробити це в Чернівецькому музично-драматичному театрі імені Ольги Кобилянської його тодішній директор Тадей Сулятицький. За допомогою до влади ми не зверталися, бо вона була комуністична. Про спонсорів поняття не мали, тому подарунки для дітей готували самі – пекли “миколайчики” та медівники.

Свято благословив і освятив Єпископ Чернівецький і Буковинський Данило Української Автокефальної Православної Церкви. Завдяки рішучості та наполегливості Теофіли Якубович 23-24 серпня 1991 року, коли в Україні заборонили будь-які зібрання через кремлівський путч, у Мармуровій залі Чернівецького державного університету за попереднього дозволу ректора Степана Костишина зібрався Міжнародний Конгрес Союзу Українок. Проректор Микола Ткач, який на час відсутності ректора виконував його обов'язки, був дуже обурений нашим зібранням і наказав негайно все припинити, але я відповіла, що вже Владика дав своє благословення і конгрес розпочав свою роботу. На що Ткач спересердя вигукнув: “Це

подарували школі бібліотеку художньої і методичної літератури, 13 рушників, 13 ікон і портрет Степана Руданського. Зібрати книжки допомогли небаїдухі люди, які дізналися про нашу поїзку з оголошення, розміщеного в газеті “Буковина” завдяки журналістці Людмила Черняк. Ікони та рушники подарував Владика Данило. Портрет Руданського на прохання голови Чернівецької облдержадміністрації Теофіла Бауера написав народний художник України Іван Холоменюк.

На засіданні координаційної ради Союзу Українок у Києві директорка Ялтинського музею Лесі Українки Світлана Кочерга запросила союзниць взяти участь в акції “Рушник для Лесі”. Буковинки прибули до Ялти з виставкою робіт керівниці студії художньої вишивки Чернівецького обласного центру естетичного виховання “Юність Буковини” Ярослави Гафійчук і подарували вишитий нею рушник для Лесі. В складі нашої делегації була режисерка Чернівецької державної телерадіокомпанії Антоніна Фантух. Вона домовилася про рекламу цієї акції на Ялтинському телебаченні, та місцеві журналісти підготували репортаж про заходи в музеї. Велику допомогу нам постійно надавала чернівецька

ної пам'яті. Ми підтримали Владика Данила та Буковинське православне братство у відновленні теологічного факультету Чернівецького університету. Два з половиною роки Союз Українок разом з директоркою Центру культури “Вернісаж” Ларисою Канюкою, заручившись підтримкою громадських організацій “Ліга українських жінок” (голова – Марія Баб'юк) і “Славія” (голова – Олександра Губчин), домагалися і домоглися повернення історичної назви площі Пресвятої Марії. За спорудження там, на місці теперішнього фонтану, а в давнину – храму Успіння Пресвятої Богородиці, пам'ятної каплиці, до останніх своїх днів Лариса Іванівна дуже вболівала. Вічна їй пам'ять і Царство Небесне.

З ініціативи Союзу Українок вулиця в місті Заставна, на якій стоїть родинна хата багаторічного політ'язня, заслуженого художника України Василя Турецького, названа його іменем. У сквері, неподалік від хати, родичі зі Львова встановили погруддя митця...

Провели союзнянки багато зустрічей із видатними українками й українцями, які брали участь у заходах Союзу Українок і Товариства імені Олени Теліги, зокрема історичкою Оленою Апанович, мистецтвознавицею Ларисою Брюховецькою, ученим-фізиком Василем Шендеровським, письменницею та громадською діячкою Галиною Могильницькою, письменницею Марією Матіос, головою Союзу Українок Атеною Пашко, головою Всеукраїнського жіночого товариства імені Олени Теліги Ольгою Кобець і поетесою зі США Дарією Рихтицькою, яку запросив на святкування Різдва Христового до Лужан сільський осередок Союзу Українок, очолюваний Сільвою Заець.

Дарія Рихтицька (Мельникова) народилася в селищі Рожнятів, на Івано-Франківщині, 19 серпня 1928 року. За кордоном Дарія дуже тулила за Україною. Ця українська письменниця з Америки була вражена справжнім українським святкуванням Різдва в буковинському селі. Дарія Рихтицька зустрічалася зі студентами професорки Ніни Гуйванюк у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, з колективом і читачами Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Михайла Івасюка, вишивальницями та старшокласниками та гуртківцями “Червоної калини” (керівниця – Михайлина Іванюк), з керівництвом Українського народного дому в Чернівцях та філологом і письменником Віктором Косяченком, який очолював обласну організацію “Просвіти”.

У пам'яті зринають інші важливі події. У листопаді 1994 року в стінах нашого університету від-

комсомольські штучки Теофіли Якубович!”.

На конгрес прибули делегації від 13 областей України, а також представниці з Канади, США та Польщі. Було обрано Координаційну Раду Союзу Українок і голову Атену Пашко – дружину В'ячеслава Чорновола. По завершенні конгресу, почувши що Верховна Рада проголосила Акт про Незалежність України, учасниці зібрався на колишній Радянській площі (нині Соборній) на мітинг, присвячений цій події.

Союз Українок став ініціатором святкування Дня Матері в Україні, який від 1999 року став державним святом. 2001 року до Чернівців завітало свято рідної мови. Краще Церкви і мови ніщо не може консолідувати суспільство і народ. На жаль, ми весь час були в своїй державі найбільшою національною меншиною, яка примусово шанувала не рідну мову, а мову окупантів. Тож найближчими до духу фестивалю стали слова з “Молитви до мови” Катерини Мотрич: “Мово мого народу! Прости! Воскресни! Повернися! Возродися!”

Зі широчю молитвою і пісню буковинські союзнянки навідалися до Криму на запрошення голови Ялтинського осередку Союзу українок Богдани Шевчук, щоб надати допомогу тамтешнім українцям, єдиний в цьому місті українській школі №15, розташованій на вулиці Степана Руданського, 43. На прохання директора ми

радіожурналістка Любомира Паранюк. На підтримку українців Криму Чернівецький відділ Союзу Українок організував кілька поїздок до Ялти, зокрема театру “Голос” і заслуженого майстра народної творчості України Ярослави Гафійчук із великою виставкою її вишитих робіт.

Коли росіяни 2014 року окупували Крим, учні школи, в якій ми побували, на шкільній лінійці заспівали “Ще не вмерла України” замість московського “Гімну”. Виходить, що наша співпраця з українцями Криму, як і візит Владика Данила й архієрейського хору (регент – Любомира Мазурик) влітку 1995 року до Севастопольського військово-морського інституту імені П.С. Нахімова з українськими молитвами та піснями, не були марними. Кожен другий курсант не перейшов на бік Росії.

Ми все робили, щоб об'єднати український народ, зблизити схід і захід. Важливу роль відіграв, зокрема, Слобожанський Великдень за нашої активної участі. Українці на сході України сприймали, як своє, рідне, наші вишиванки, писанки та пасочки, а ми їхні борщі, вареники та пампушки смакували, як у рідної мами. Люди старшого віку згадували добрі старі часи, коли Харків був україномовним і шкодували, що друга столиця України повністю зрусифікована.

Союз Українок постійно дбає і дбає про відродження історич-

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

“Ті хвилини зробили мене щасливим”

С. Т. Аксаков та його сім'я знали про Шевченкову творчість і важку долю задовго до особистого знайомства з ним від поетових друзів — М. С. Щепкіна, М. О. Максимовича та О. М. Бодяньського. Проте реакція Аксакових на арешт і заслання Тараса Шевченка невідомі: знаючи, що листи перлюструються, вони не наважувалися згадувати його ім'я. Навіть у 1856 р., уже після смерті Миколи І, донька С. Т. Аксакова Віра, посилаючи друзям список вірша “Не додому вночі йдучи...”¹, не називала Шевченкового імені, але писала захоплено: “Он бедный изгнанник. Он истинный поэт, мы недавно читали большое стихотворение, вроде поэмы, исполненное поэтических красот. Он и рисует прекрасно”. Яка точна й лапідарно-вечерпна характеристика!

У статті про С. Т. Аксакова в “Шевченківській енциклопедії” І. Бажинов згадує про сімейний альбом Аксакових “Зібрання різних віршів”, у якому було вміщено кілька поетичних творів Тараса Григоровича, зокрема “Сон (На панщині пшеницю жала...”)² та “Давидові псалми. 149 — Псалом новий Господеві”.

Шевченко ще на заслання високо оцінив творчість С. Т. Аксакова, про що свідчить запис у Щоденнику від 13 серпня 1857 р.: “Перша книжка “Русского вестника” за 1856 рік потрапила мені до рук, зміст мені сподобався. Там були виставлені імена Гоголя, Соловйова, Аксакова, імена, добре відомі в нашій літературі”.

Безпосередні стосунки між письменниками зав'язалися в грудні 1857 р., коли Сергій Тимофійович надіслав Шевченкові через М. С. Щепкіна свою книгу “Семейная хроника и воспоминания”, (М., 1856, ч. 1–2) з дарчим автографом. Цей твір, як і книга “Детские годы Багрова-внука” (М., 1858) з автографом С. Т. Аксакова, а також “Разные сочинения Аксакова” (М., 1858) залишилися в бібліотеці Шевченка після його смерті. Судячи з усього, М. С. Щепкін розповів поетові багато хорошого про близького свого друга та його сім'ю, яких дуже поважав. У спогадах О. Шуберт про М. С. Щепкіна зафіксовано важливе зізнання артиста: “Своим развитием, по его словам, он обязан дому Аксаковых”. Очевидно, Михайло Семенович розповідав і про письменницьке чуття відомого письменника та його чуйне серце, бо Шевченко ще до особистого знайомства просив С. Т. Аксакова критично оцінити його нову російськомовну повість “Прогулка с удовольствием и не без морали” і влаштувати її публікацію³.

На цьому тлі, дякуючи М. С. Щепкіну, відбулася 22 березня 1858 р. у Москві перша зустріч Шевченка з С. Т. Аксаковим. Загляньте до поетового Щоденника, в якому передано щиро радість від неї:

“Найрадісніший із радісних днів. Сьогодні я бачив людину, якої не надіявся побачити в теперішнє моє перебування в Москві. Людина ця — Сергій Тимофійович Аксаков. Яка прекрасна, благородна стареча зовнішність! Він нездоровий і нікого не приймає⁴. Поїхали ми з Михайлом Семеновичем сьогодні поклонитися його сімейству. Він дізнався про нашу присутність у своєму домі і, всупереч заповіді доктора, просив нас до себе. Побачення наше тривало кілька хвилин. Але ці кілька хвилин зробили мене щасливим на цілий день і назавжди залишаться в колі моїх найсвітліших спогадів”.

Знаючи про тяжку хворобу письменника, чутливий Тарас Григорович щиро й високо оцінив його гостинність і те, що він подарував колишньому засланцеві хвилини приязні та дружби. Крім того, Шевчен-

Тарас Шевченко: «Я б хотів викласти факти мого життя в такій повноті, як С. Т. Аксаков...»

Проект “Подорожжя Шевченкового життя” здійснюється з усвідомленням поетових слів із автобіографічного “Листа Т. Гр. Шевченка до редактора “Народного читання” (лютий 1860 р.):

“...Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу входити у всі її подробиці”.

Автор проекту розповідає про знайомство та дружбу Шевченка з С. Т. Аксаковим і розкриває деякі передумови поетового бажання написати свою біографію “в такій повноті, з якою покійний С. Т. Аксаков представив свої дитячі та юнацькі роки...” Йшлося про книгу С. Т. Аксакова “Детские годы Багрова-внука” (1858), подаровану письменником Шевченкові...

ко прекрасно розумів значення С. Т. Аксакова для російської літератури, якраз 1858 р. у Москві вийшла у світ уже згадана книга С. Т. Аксакова “Детские годы Багрова-внука”⁴, в якій автор піднявся до хужожнього рівня, встановленого його великим сучасником Л. М. Толстим в автобіографічній трилогії “Детство”, “Отрочество”, “Юность” (1852–1857). Прослухавши на початку 1857 р. “Детские годы Багрова-внука” у прочитанні автора, Л. М. Толстой занотував у щоденнику: “Чтение у С. Т. Аксакова “Детство” прелестно!” В цьому році С. Т. Аксаков писав: “С Толстым мы ведемся часто и очень дружески. Я полюбил его от души; кажется, и он нас любит”.

Цікаво, що М. Є. Салтиков-Шедрін, який сприяв популяризації творів Шевченка серед російських читачів і в повісті “История одного города” езопівською мовою висловив обурення мстивістю Олександра ІІ щодо Шевченка, працюючи над “Губернскими очерками”, визнавав на собі “рішучий вплив прекрасних творів” С. Т. Аксакова.

Двадцять четвертого березня М. С. Щепкін знову повіз Шевченка до С. Т. Аксакова, і поет захоплено записав у Щоденнику: “Ще раз бачився з Сергієм Тимофійовичем Аксаковим і з його симпатичним сімейством і ще раз щасливий. Чарівний старець! Він запрошує мене до себе в село на літо⁵, і я, здається, не встою проти такої спокуси. Хіба турботлива поліція перешкодить⁶”.

...Цього разу Сергій Тимофійович почувався трохи краще, він сидів у кріслі, вдягнутий по-домашньому в подобу сіряка, і це надавало йому зворушливої доступності та простоти. Змучений хворобою, старий письменник дивився на поета доброзичливо й лагідно, і Тарас Григорович відчув, як його огорнуло теплою хвилею виражданого добра і особливої покірливості долі. На очі навернулися сльози, блискавкою майнула гірка й болісна думка, що бачить благородного старця востаннє...

Ми вже ніколи не дізнаємося, про що говорили Шевченко з С. Т. Аксаковим під час двох кількахвилинних зустрічей. Проте уважний і мудрий поет не міг не відчути цю внутрішню опозиційність С. Т. Аксакова, його переймання російськими негараздами. Поетові боліло зовсім інше, але він щиро поважав громадянську позицію російського письменника, його відразу до фальші та лицемірства в будь-яких, у тому числі державних, виявах.

“Із насолодою слухав мої рідні пісні...”

У сім'ї Аксакових Шевченко почувався розкуто, співав українські й російські пісні, зокрема, вользьку бурлацьку пісню, почуто, певне, під час подорожі Волгою. Вона дуже сподобалася присутнім. У Аксакових була саме та атмосфера, про яку розповідав у своїх спогадах О. С. Афанасьєв-Чужбинський: “...Любив він простоту сімейного побуту, і де приймали його не пишном, але щиро, там він був надзвичайно балакучий, любив розповідати смішні пригоди...” Тарас Григорович познайомився з

доньками С. Т. Аксакова — Вірою та Надією. Про останню записав у Щоденнику: “...З насолодою слухав мої рідні пісні, співані Надією Сергіївною”. Сам Шевченко так пояснив у Щоденнику 25 березня комфортність своєї душі в цьому домі: “Все сімейство Аксакових невдавано сердечно співчуває Малоросії та її пісням і взагалі її поезії”.

Це було точне поетове спостереження. На доказ можна, скажімо, привести вечори в Аксакова з українськими піснями для М. В. Гоголя, О. М. Бодяньського й М. О. Максимовича⁷. Бував у нього і П. О. Куліш, який, між іншим, писав С. Т. Аксакову на початку 1855 р.: “...27 января послал

С. Аксаков

я для Надежды Сергеевны 11 голосов малороссийских песен, переписанных мною собственноручно...”

Двадцять шостого березня 1858 р., тобто наступного дня після відвідин Шевченком сім'ї Аксакових, В. С. Сергіївна писала в листі до М. Карташевської: “Шевченко на всех — и на отесенные и братьев, произвел приятное впечатление; он умен и прост, и если в нем есть дурные стороны, дурные минуты в его жизни, то, кажется, как будто это не смешивается с его природой”. Очевидно, що тут маються на увазі чутки про “безладну й нетверезу” поведінку Шевченка в Нижньому Новгороді. Як розумно й точно відсікла В. С. Аксакова наносне в поетовому житті від його справжньої людської природи! Які важливі спостереження й оцінки вона залишила: “Стихи его всегда чисты и нравственны. Он стихов не читал, но пел немного малороссийские песни, и Наденька, хотя не вдруг, но решила спеть ему некоторые; что для него значат песни, вообще малороссийская поэзия, нечего и говорить... С Шевченко можно было бы о многом разговаривать, и он начинал бы рассказы, но некогда было”. Четверть століття потому І. С. Аксаков згадував про Шевченка: “Мы имели возможность узнать его довольно близко... Мы можем свидетельствовать, что ни малейшего озлобления на нас, “москалей”, Тарас Шевченко в то время не питал, восхищался, как и все мы, и

притом как своими родными, мастерски созданными русского литературного языка...”

Можна не сумніватися в щирості цього свідчення, бо навіть пізніше неприйняття Шевченком російського слов'янофільства не відбилося на поетовому ставленні до російської літератури і в цьому сенсі у нього ніколи не було ворожості до “москалів” взагалі й, тим більше, до братів Аксакових зокрема. Саме вони супроводжували поета ввечері 25 березня перед від'їздом із Москви: “...З Иваном і Костянтином Аксаковим поїхав я до Кошелева...” Втім, це не завадило Шевченкові пізніше відмовити І. С. Аксакову в наданні своїх поезій для новоствореної газети “Парус”, в якій слов'янофіли намагалися “розчинити” український народ в “общерусскости”⁸.

Напередодні від'їзду з Москви Тарас Григорович не міг не відвідати С. Т. Аксакова, проте зустрівся лише з сім'єю: “...Я заїхав до Сергія Тимофійовича Аксакова з наміром попрощатися. Він спав, і я не мав щастя поцілувати його сиву прекрасну голову”.

Після Шевченкового від'їзду між ним і С. Т. Аксаковим тривало тепле листування. У “Щоденниках” видатного українського літературознавця С. О. Єфремова є цікавий запис від 6 липня 1927 р.: “Одержав... Шевченкові листи до С. Аксакова, про які тільки чув, що вони не пропали. Саме здаються до III тому” (ідеться про видання Повного зібрання творів Тараса Шевченка, розпочатого Українською Академією наук під загальною редакцією С. О. Єфремова в 1927 р. — В. М.). Відомими є чотири Шевченкові листи до Аксакова і два листи Аксакова до Шевченка.

У день від'їзду з Москви 26 березня 1858 р. поет зробив запис у Щоденнику, що в Москві він зустрів серед освічених москвичів найтеплішу гостинність до нього та непритворне співчуття до його поезії: “Особливо в сімействі С. Т. Аксакова”.

Чому Тарас Григорович обрав за взірць Аксакова?

Таким чином, знайомство в Москві з С. Т. Аксаковим та його сім'єю стало важливою подією у творчій долі Тараса Шевченка. Саме з Аксаковим була пов'язана поетова відмова від самореалізації в російськомовній культурі. В той же час Тарас Григорович і після смерті С. Т. Аксакова пам'ятав його і публічно засвідчив це. Та ще в якому контексті! Нагадаю, що в “Письме Т. Гр. Шевченка к редактору “Народного читання” (лютий 1860 р.) поет писав: “Моя собственная судьба, представленная в истинном свете, могла бы навести не только простолюдина, но и тех, у кого простолюдия находится в полной зависимости, на размышления, глубокие и полезные для обеих сторон. Вот почему я решаюсь обнаружить перед светом несколько печальных фактов моего существования. Я бы желал изложить их в такой полноте, в какой покойный С. Т. Аксаков представил свои детские и юношеские годы, — тем более, что история моей жизни составляет часть истории моей родины”.

Чому Тарас Григорович обрав взірцем саме С. Т. Аксакова? Мене давно хвилювало це питання й нарешті коротко викладу свої міркування й здогадки.

Насамперед, очевидно, Шевченкові сподобався підхід С. Т. Аксакова до викладу матеріалу, заявлений автором уже в невеликому зверненні “К читателям”, що передувало твору “Детские годы Багрова-внука, служащие продолжением семейной хроники”⁹: “Желая, по возможности, передать живость изустного повествования, я везде говорю прямо от лица рассказчика”. Певно, що Тарас Григорович волів би так оповісти й про свої дитячі та юнацькі роки, проте, судячи з усього, не тільки про них, а йшлося про все його життя... Привабила, мабуть, поета й щирість С. Т. Аксакова, який у короткому “Вступлении” до

книги написав: “Разумеется, я ничего не помню в связи, в непрерывной последовательности; но многие случаи живут в моей памяти до сих пор со всею яркостью красок, со всею живостью вчерашнего события”.

Судячи з усього, такі засадничі підвалини фактично мемуарно-художнього твору імпонували творчому настрою Шевченка.

Нагадаю, що С. Т. Аксаков народився на 8 років раніше від Пушкіна і за 18 років до Гоголя, а свої твори видав уже після їхньої смерті, коли йому самому було понад п’ятдесят років. Якось Сергій Тимофійович сказав, що давно відчував у собі здатність до письменництва, але не писав тому, що нікому було його примусити. Втім, насправді, скажімо, М. В. Гоголь настійно наполягав на тому, щоб С. Т. Аксаков засів за спогади про своє життя і той усе-таки присвятив цій творчості завершальне десятиліття свого життя.

Автобіографічна трилогія “Семейная хроника”, “Детские годы Багрова-внука” і “Воспоминания”, що розгортали картину російського поміщицького життя — сільського і міського — кінця XVIII — початку XIX століть, побачила світ у другій половині XIX століття. В цих книгах розкрито історію трьох поколінь сім’ї Багрова, тобто С. Т. Аксакова, — діда, батьків і його самого. У художньому вимірі найбільш значимими були “Детские годы Багрова-внука”, які й відзначив так високо Шевченко. У російській класичній літературі мемуарні книги С. Т. Аксакова стали в одному ряду з такими видатними творами, як уже згадана трилогія “Детство”, “Отрочество” і “Юность” Л. Толстого та книгою Герцена “Былое и думы”.

Значною мірою це зумовлювалося тим, що в ті часи виріс інтерес до вивчення історії, а, значить, і до мемуарної літератури. Саме так сприймалися “Семейная хроника” і “Детство Багрова-внука”. Разом з тим, ці твори були художніми, близькими до романтики.

Свого часу російський літературний критик С. І. Машинський висловився напрощуд точно:

“В цих творах усе — правда і все вимисел. Величезна перемога Аксакова як художника полягала саме в тому, що він примушував читача повірити у справжність всього, що відбувається і, разом з тим, ні на мить не забувати, що перед ним твір мистецтва... Аксаков у “Семейной хронике” і в “Детстве Багрова-внука” постає водночас і як історик, і як художник, зумівши сплавити воедино “поезію” та “правду”⁹. За словами С. І. Машинського, С. Т. Аксаков “чи не найбільш автобіографічний письменник в історії світової літератури”. У нього немає жодного твору, який би ґрунтувався на “чистому” вимислі. В цьому своєрідність його таланту, його “авторська таємниця”. Сам Сергій Тимофійович у 1857 р. писав Ф. В. Чижову¹⁰: “Замінити... дійсність вимислом я не в змозі”.

Певно, що саме цей талант аксаківського автобіографізму помітив й особливо високо поцінував Шевченко, замислюючись над можливим літописом свого життя, найперше розуміючи, що “історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини”.

Вважаю ці слова Шевченковим заповітом про написання його Біографії саме в контексті славної й гіркої історії України. На мій погляд, вона має бути кількатомною, і для цього підготовлена необхідна науково-документальна база. Найперше маю на увазі Повне зібрання творів Тараса Шевченка у дванадцяти томах і шеститомну “Шевченківську енциклопедію” — видання світового масштабу, підготовлені Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України на чолі з академіком М. Г. Жулинським. У цьому столітті видається 12-томна “Історія української літератури”, зокрема, 2014 р. побачив світ основоположний 4-й том “Тарас Шевченко”, написаний нашим великим сучасником І. М. Дзюбою. 2018 р. опубліковано корпус документів “Слідчо-наглядні справи Тараса Шевченка”. Глибоко вивчені документи Відділу рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Виходять у світ ґрунтовні літературознавчі монографії та праці з історії України. Здійснено нове прочитання Щоденника Тараса Шевченка.

Тож українці можуть сподіватися на видання нової, вичерпної Біографії Тараса Шевченка. До речі, вона буде першою колективною Біографією Кобзаря в умовах незалежності.

Вже згаданий С. І. Машинський писав, що “Детские годы Багрова-внука” були задумані як книга про дитинство і разом із тим — книга для дітей. На мій погляд, останнє вдалося письменникові значно менше. Проте Шевченко, який понад усе любив дітей, сприйняв книгу “чистим серцем”, по-дитячому відкритим до розповідей, які були йому душевно й духовно близькими, суголосними. Занурюючись у скрупульозно виписані дитячі враження Багрова-внука, від міського — оренбурзького та уфінського — й сільського побуту, також зображеного в подробицях, в описи жилих будівель і садів біля них, Шевченко на мить зупинявся й бачив живу картину, передану хлопчиком, якому йшов п’ятий рік (це Аксаков окремо підкреслює):

“Мы жили тогда в губернском городе Уфе... Дом был обит тёсом, но не выкрашен; он потемнел от дождей, и вся эта громада имела очень печальный вид. Дом стоял на косогоре, так что окна в сад были очень низки от земли... парадное крыльцо имело более двадцати пяти ступенек, и с него была видна река Белая почти во всю свою ширину. Две детские комнаты, в которых я жил вместе с сестрой, выкрашенные по штукатурке голубым цветом, находившиеся возле спальни, выходили окошками в сад... Сад, впрочем, был хотя довольно велик, но не красив: кое-где ягодные кусты смородины, крыжовника и барбариса, десятка два-три тощих яблонь, круглые цветники с ноготками...”

А тепер нагадаю Шевченків текст із ліричного зачину повісті “Княгиня”, в якій передано враження п’яти-шестилітнього Тараса від своєї рідної домівки:

“И вот стоит передо мною наша бедная, старая белая хата, с потемневшею соломенною крышею и черным дымарем, а около хаты на прыщлику яблуня с краснобокими яблоками, а вокруг яблунь цветник... И у ворот стоит старая развесистая верба с засохшею верхушкою, а за вербою стоит клуныя, окружённая стогами жита, пшеницы и разного всякого хлеба; а за клуною, по косогору, пойдёт уже сад. Да какой сад! Видал я на своём веку такие порядочные сады, как например Уманский и Петергофский, но это что за сады! Гроша не стоят в сравнении с нашим великоленным садом: густой, темный, тихий, словом, другого такого саду нет на всем свете. А за садом левада, а за левадою долина, а в долине тихий, едва журчащий ручей, уставленный вербами и калиною и окутанный широколиственными, тёмными, зелёными лопухами...”

Зверніть увагу, в описав С. Т. Аксакова і Шевченка, що зафіксували абсолютно різні соціальні, географічні й побутові ситуації, так багато схожого, суголосного, по-дитячому чистого... Навіть слова повторюються: “Дом... потемнел от дождей” і “старая белая хата, с потемневшею соломенною крышею...”; “дом стоял на косогоре” і “за клуною, по косогору...”; “сад... довольно велик” і “другого такого саду нет на всем свете”; “десять два-три тощих яблонь” і “яблуня с краснобокими яблоками”; “круглые цветники”, і “вокруг яблунь цветник”...

І все ж, за словами С. Т. Аксакова, “величье красот божьего мира незаметно ложилось на детскую душу и жило без моего ведома в моём воображении”. Так само у дитячій Шевченковій душі!

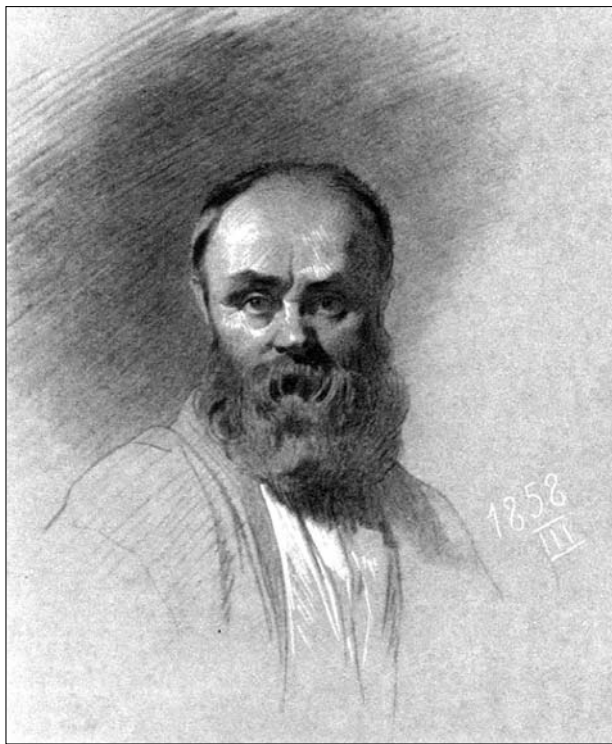
Нагадаю, що Тарас Григорович написав “Княгиню” у 1853 р., а С. Т. Аксаков “Детство Багрова-внука” побачило світ у 1858 р. Тобто про будь-які Шевченкові ремінісценції з твором С. Т. Аксакова не може бути й мови. Йдеться про справді схожі, співставні моменти світосприйняття двох великих письменників, яке народилося в глибокому дитинстві. Більше того, Шевченко задовго до С. Т. Аксакова представив свою візію рідного дитячого довкілля,

високо оцінивши суголосні тексти російського письменника.

Не менше цікаві дитячі враження від сказати б, перших самостійних прогулянок — подорожей. У Шевченка є неперевершена розповідь із тієї ж “Княгині” про те, як п’яти-шестирічний Тарас, вийшовши на околицю рідного села намагався отримати відповідь на вселенське питання:

“А что же там за горою? Там должны быть железные столбы, что поддерживают небо! А что если бы пойти да посмотреть, как они его там подпирают? Пойду да посмотрю, ведь это недалеко”.

Встал и, не задумавшись, пошёл он через долину и леваду прямо на гору. И вот выходит он за село, прошёл царыню, прошёл с пол-

Т. Шевченко. Автопортрет. 1858 р.

версты поля; на поле стоит высокая чёрная могила. Он вскарабкался на могилу, чтобы с неё посмотреть, далеко ли ещё до тех железных столбов, что подпирают небо.

Стоит мальчуган на могиле... задумался. Нет, думает он, сегодня поздно, не дойду я до тех железных столбов, а завтра... я пойду к железным столбам...”

Ще одна наскрізна тема, яка напевне привернула увагу Шевченка — це дорога. В аксаковському творі “Детские годы Багрова-внука” третина розділів уже за назвою стосується саме її: “Дорога до Парашина”; “Зимняя дорога в Багрово”; “Осенняя дорога в Багрово” і т. д. Йшлося про поїздки поміщицької сім’ї Багрових із малим Сергієм із Уфи в родові маєтки...

Скажімо, розділ “Дорога из Парашина в Багрово” починався так:

“Дорога удивительное дело! Её могущество непреодолимо, успокоительно и целительно. Отрывая вдруг человека от окружающей его среды, всё равно, любезной ему или даже неприятной, от постоянно развлекающей его множеством предметов, постоянно текущей разнообразной действительности, она сосредоточивает его мысли и чувства в тесный мир дорожничьего экипажа, устремляет его внимание сначала на самого себя, потом на воспоминание прошедшего и, наконец, на мечты и надежды — в будущем; и всё это делается с ясностью и спокойствием, без всякой суевы и торопливости”.

Ся тут не згадав Шевченкову повість “Прогулка с удовольствием и не без морали”, першій частині якої (1856) передувала присвята: “Посвящаю Сергею Тимофеевичу Аксакову в знак глубокого уважения”. Цей твір неспішно, в подробицях і деталях, розкриває саму філософію подорожі в кареті на конях і, звісно, тих ситуацій, в яких вибираються так, що “крюме ямицка и лошадей никто из нас не знает”. Не випадково Шевченко послав наприкінці 1857 р. першу частину повісті С. Т. Аксакову, а шодо другої частини записав у Щоденнику 14 лютого 1858 р.: “Мені страшенно хочеться йому подобатися, і тільки йому”.

Густа, докладна, багатоактна, насичена зворушливими подробицями розповідь С. Т. Аксакова висвічена зсередини душевним теплом автора, котрий з глибокого дитинства, сам переживавши, відчував у серці співчуття й жалості до людей: “Чув-

ство жалости ко всему страдающему дошло во мне... до болезненного излишества”. Скажімо, хлопчик уперше побачив барщинних селян на жнивах: “Невыразимое чувство сострадания к работающим с таким напряжением сил, на солнечном зное, обхватило мою душу, и, много раз потом, бывая на жатве, я всегда вспоминал это первое впечатление”. Якось внук поміщика Багрова навіть попросив дозволити йому попрацювати з селянськими дітьми на пахоті: “...Оказалось, что я никуда не годен: не умею ходить по вспаханной земле, не умею держать вожжи и править лошадей, не умею заставлять её слушаться... Мне было стыдно и досадно, и я никогда уже не поминал об этом”. Моральна позиція С. Т. Аксакова не могла не заторкнути серце великого страдника Шевченка...

З усього цього, про що йшлося, та багато чого, про що ми, мабуть, і не дізнаємося ніколи, й сплелось в світлій Шевченковій голові нездійснене бажання про справді повне, як у С. Т. Аксакова, висвітлення фактів його біографії. Але він і сам розумів, що йому не вдасться це здійснити. Тому й згадав лише раз і ніби мимохідь. За рік до своєї смерті...

¹ Нагадаю, що цей вірш, присвячений Ф. М. Лазаревському, написано на Косаралі 24 грудня 1848 р. (на Різдво) і вперше надруковано аж у 1860 р. Таким чином, Аксакови отримували поетичні твори Шевченка у списках і поширювали їх серед близьких знайомих.

² Докладна розповідь про це міститься в публікації нашого проекту: Слово Просвіти, ч. 25, 20–26 червня 2019 р.

Див. також Мельниченко В. Шевченківська Москва. Авторська енциклопедія-хроноскоп. С. 210–215, 246–255; Його ж. Москва у творчій долі Тараса Шевченка. С. 340–362.

³ У 1845 р. С. Т. Аксаков почав сліпнути, він скаржився М. І. Погодіну: “Глаза мои пришли также в весьма дурное положение, не только потому, что левым глазом я не вижу и солнца, а правым на все гляжу сквозь сетку пятен... и ключев, — но потому что глаза мои, особенно слепой, находятся в воспалительном состоянии”.

У 1858 р. письменник почував себе дуже погано, зокрема в червні він писав Шевченкові: “Я все еще болел и, несмотря на некоторое улучшение, не ожидаю не только полного выздоровления, но даже и того сносно хворого состояния, в каком я находился до исхода генваря нынешнего года”. За словами І. С. Аксакова, батько знаходився “на одрі тяжкої хвороби”. Пам’ятаймо, що С. Т. Аксаков помер уже за рік після знайомства з Шевченком — у квітні 1859 р.

⁴ Рецензія О. В. Станкевича на цей твір уже була написана, коли Шевченко знаходився в Москві, а в журналі “Атеней” з’явилася невдовзі після від’їзду поета до Петербурга.

⁵ Йдеться про підмосковну садибу Абрамцеве, де, починаючи з 1844 р., С. Т. Аксаков жив улітку. Тут бували М. В. Гоголь, М. С. Щепкін, І. С. Тургенєв, П. О. Куліш та ін.

⁶ Шевченко планував відвідати Москву й побувати в Аксакова, проте встановлення за ним у Петербурзі поліційного та жандармського нагляду не дозволило це зробити. Двадцять п’ятого квітня 1858 р. Шевченко писав Аксакову: “Предположение мое посмотреть на Москву в конце мая и вас поцеловать не сбылось”. Утім, і хворий письменник не зміг уже відпочити в Абрамцевому, про що писав Шевченкові в червні: “Я не попал в свою подмосковную деревню”.

⁷ Докладно див. Мельниченко В. Гоголівська Москва. — М.: ОЛМА Медіа Групп, 2011. С. 203–207.

⁸ Докладно див. Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Друзі мої єдині”. — М.: Домашня бібліотека, 2013. С. 524–537.

⁹ Машинский С. Об Аксакове и его трилогии // Аксаков С. Т. Семейная хроника. Детские годы Багрова-внука. Воспоминания. — М.: Художественная литература, 1973. С. 25.

¹⁰ Чижов Федір Васильович (1811–1877) — громадський діяч, публіцист, підприємець. Арештований у 1847 р. у справі Кирило-Мефодіївського братства, але звільнений через брак доказів. Був знайомий з Шевченком.

33-й акорд «Берегині»

Свій 33-й театральний сезон Київський академічний театр українського фольклору «Берегиня» розпочав благодійним гала-концертом, який цього разу присвятили медичним працівникам. Другий театральний сезон поспіль колектив очолює директор-художній керівник Ільїна Гнесіцька.

— Свій перший гала-концерт зіграли для медиків профспілки медпрацівників МВС, — розповідає пані Ільїна. — Це знак нашої поваги і пошани медикам, які рятують людські життя, а ми можемо віддячити лише своєю творчістю, що й робимо.

Згідно з рекомендаціями МОЗ, в глядацькій залі, яка розрахована на сто місць, було лише 33 особи, тобто одна третина. Концерт пройшов у теплій обстановці, актори і глядачі обмінялися подарунками та побажаннями на новий сезон.

Гала-концерт створили до 30-річчя театру. Ми залишили його в репертуарі. Це своєрідний підсумок всієї діяльності за ці роки. Концерт користується великою популярністю серед глядачів. За цей час з'явилися нові номери, але основна частина залишилася незмінною.

Хоча минулий театральний сезон довелося завершити раніше через запровадження карантину, ми встигли багато чого досягти. Це п'ять прем'єр: «Кнотопська відьма», «Козацька слава», «Веселощі Кухмістерки», і дитячі — «Новорічний детектив» та «Як Опудало женитися за хатіло».

З виставою «Тіні забутих предків» багато поїздили Україною, побували на кількох фестивалях — у Маріуполі, Сіверсько-донецьку, Тернополі. Також були з гастролями у Кривому Розі, Ніжині, Бердянську, Запоріжжі. Багато виступали в парках Києва, долучившись до програми, ініційованої КМДА. Також стали ініціатором Премії Національної спілки театральних діячів України, яку вручили актрисі львівського театру Наталі Половинці за збереження фольклорних традицій в театральному мистецтві.

Отримали багато нагород за акторський ансамбль й індивідуальних — за режисуру, музичне оформлення. Одна з найголовні-

ших перемог минулого сезону — театральна премія «Київська пектораль» у номінації «Кращий режисерський дебют» за виставу «Тіні забутих предків» (режисер Тетяна Матасова). Також Тетяна отримала премію Київського міського голови Віталія Кличка для молоді, яка долучилася до розбудови столиці.

За минулий сезон маємо підвищення показників відвідуваності наших вистав. Думаю, це пов'язано з тим, що ми розширили свої творчі можливості. До концертно-театральної діяльності додали театральну. Почали працювати в жанрі музичного театру. І це привело до нас нових глядачів, які сприймали «Берегиню» як винятково концертний колектив, а тепер вони дізналися, що ми ще й театр.

Працювати цікаво. Це нова робота, нові виклики, які я прийняла.

Звичайно, як й інші театральні колективи, маємо певні фінансові проблеми. Ми отримуємо допомогу від держави на зарплатню лише 80%. 20 маємо заробити самі. Також треба заробити на комунальні послуги, на постановку нових вистав, аби запрошувати до співпраці режисерів, сценографів. Але ці проблеми можна вирішувати, якщо збільшувати відвідування глядачів. Цього року отримали потужну підтримку від департаменту культури КМДА на оновлення матеріально-технічної бази. Оновили світло і звук. У глядацькій залі з'явилися кондиціонери. За час карантину ми встигли все це придбати і встановити.

Також під час карантину почали працювати над виставою, присвяченою Марії Приймаченко. Над спектаклем працює режисер Тетяна Матасова з музичним постановником, народним артистом України Миколою Буравським. До речі, вісімдесятиріччя від дня народження заснов-

ника нашого театру Миколи Олександровича ми відсвяткували ще в червні. Але не було офіційних святкувань через епідемію. Оскільки ми поки не можемо прийняти ту кількість гостей, які хочуть його привітати, плануємо перенести урочистості на вересень, якщо дозволить епідеміологічна ситуація.

Головні ролі у новій виставі виконуватимуть Надія Буравська і Марина Корогода. Вже почали активні репетиції на сцені. Сподіваємося на прем'єру наприкінці серпня.

А на початку вересня виступимо організаторами фестивалю «Свято вулиці Івана Миколайчука». Цього року присвятимо його твору Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків». Залучимо кінотеатр «Старт», який знаходиться неподалік від нашого театру. Там покажуть стрічки «Тіні забутих предків» і «Заборонений». Фільм «Заборонений» присвячено Василю Стусу. Покази стрічок будуть безкоштовні.

Потім, звичайно ж, покажемо нашу виставу «Тіні забутих предків». Плануємо залучити до проведення фестивалю Музей Михайла Коцюбинського з Черніго-

ва. Хочемо запросити народну артистку України Ларису Кадочнікову. Також збираємося прочитати різними мовами повість Коцюбинського. Вже точно знаємо, що читатимемо болгарською, білоруською, французькою, іспанською, польською. Є чудові літературні переклади. Знайшли людей, які досконало знають ці мови. А білоруською читатиме режисер з Білорусі.

Якщо свято пройде успішно, то наступного року проведемо фестиваль, який присвятимо ювілеям Івана Миколайчука та Богдана Ступки, а також ювілею фільму «Білий птах з чорною ознакою», в якому знімалися ці два видатних актори.

Готуємо сюрприз. Чекаємо режисера з Ужгорода на постановку. Сподіваємося, що це відбудеться наприкінці вересня — початку жовтня. Це буде нестандартний фольклор для «Берегині».

Микола Буравський працює над новою виставою. З концертної програми «Животоки» розпочинає свою творчу біографію театр «Берегиня». Вирішили її поновити. За ці роки колектив дуже змінився. Якщо для Мико-

ли Олександровича цей матеріал добре знайомий, то для нашої молоді новий. Програму, яка спершу була концертною, тепер хочемо зробити театралізованою. До роботи над постановкою плануємо долучити Тетяну Матасову.

Нині у нашому репертуарі є дві дитячі вистави. А до Нового року збираємося поставити ще одну. Зараз займаємося пошуком матеріалу.

Про майбутню виставу «Животоки» ми попросили розповісти режисера постановника Миколу Буравського.

— Більше тридцяти років тому ми поїхали в експедицію в західні області України, — згадує Микола Олександрович. — Назбирали багато матеріалу, і я побачив, що можна створити концертну програму «Животоки», бо це, власне, і є фольклор.

Виставу дуже полюбив глядач. Вона була в репертуарі нашого театру понад десяток років. Вирішили повернути до афіші цю цікаву виставу, адже вона дуже актуальна, особливо зараз.

Серед виконавців будуть деякі актори, які стояли біля витоків «Берегині». Зокрема, моя дружина Надія Буравська.

Причетність до зображуваного

Одна з найстаріших галерей України «Митець» представила персональну виставку члена НСХУ Сергія Грушенка «Обрії», на якій можна побачити живопис і графіку митця.

го творча біографія була пов'язана з Київським комбінатом декоративно-монументального мистецтва.

Працює в галузі графіки (плакат), монументального і станкового живопису. Спеціалізується в галузі естампової та книжкової графіки. Плакатна творчість митця розвивається у двох напрямках: перший — з тяжінням до повітряності в деталях і виділенні головного монументального образу, другий — лаконічна композиція з людським образом. Головне поєднання — червоний та чорний кольори. Живопис — поетично-реалістичний, головне у центричній побудові — світло у кольорі.

Сергій Грушенко вже майже 50 років бере участь у всеукраїнських та міжнародних виставках. Має понад 20 персональних виставок, які відбувалися в Україн-

ському домі, Українському фонді культури, Національній спілці художників України та ін. 2017 року став лауреатом літературно-мистецької премії ім. Івана Нечуя-Левицького.

Твори художника зберігаються у колекціях Національного музею Тараса Шевченка, Музею Івана Гончара, Музею Івана Нечуя-Левицького, Черкаського обласного художнього музею імені М. Ярошенка, Музею Революції Гідності, Українського дому, Українського фонду культури та приватних збірках України, Росії, багатьох європейських країн, Канади та США.

— Бурхливі хвилі нашого суперечливого сьогодення, з його протистоянням та насильством, стресами й катастрофами, все далі нас відносять від поодиноких острівців краси й гармонії, добра і злагоди, — зазначає мистецтвознавець Олена Загаєцька. — Одним з таких острівців душевної рівноваги у безмежному морі нес-

покою можна назвати творчість відомого українського художника Сергія Грушенка, твори якого ніби освіжають після задушливого тиску щоденних проблем.

Доля подарувала Сергієві Олександровичу м'який ліричний характер і любов до прекрасного. Він народився у мальовничому козацькому містечку Вереміївка на Полтавщині, що розкинулося під горою біля Дніпра. Мабуть навколишня краса і спонукала його до творчості.

Малювати почав з дитинства. Ще школярем зображував оточуючі краєвиди, все, що було йому близьке й дороге, ніби передчуваючи, що рідного містечка скоро фактично не стане. У кінці 50-х років минулого століття на місці Вереміївки захвилювалися води «Кременчуцького моря» — найбільшого штучного водосховища на Дніпрі, що поховало 212 поселень у серці України...

Велика частина творів митця — краєвиди, якими він захоплю-

ється все життя. З першого погляду реалістичні, вони, зрештою, часто є витвором уяви художника, котрий прагне діалогу, суголосності з традиційними уявленнями глядача про навколишній світ. Світоносний колірний лад картин, виважена композиція, спокійний плинний ритм викликають щемливе почуття причетності до зображеного.

Широкий український простір постає з картин Сергія Грушенка «Літо догора», «Літо», «Світлий день», «Захід сонця». Краса карпатської природи тонко передана в полотнах «Травень у Карпатах», «На перевал», «Ранок». Мотиви народно-поетичної творчості надихнули на створення робіт «Різдвяний ранок», «На Великдень». Краєвиди Києва зображено у картинах «Хата-музей Тараса Шевченка на Пріорці», «Лавра», «Університет». Окремі місця в експозиції займають портрети — «Автопортрет», «Портрет Тараса Шевченка», «Портрет рибалка», «Портрет батька», «Портрет сільського сторожа».

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Олександр ЯРЕМА: «Краще про мене розкажуть мої ролі»

— Коли познайомились з твором Івана Франка “Украдене щастя”?

— Напевно, як і більшість, ще під час навчання у школі. А в 90-ті роки вистава “Украдене щастя” за участю Богдана Ступки була візитівкою Театру імені Івана Франка, нею відкривався кожен театральний сезон. Я тоді був студентом і неодноразово ходив на цю виставу зі своїми друзями. Добре пам’ятаю і фільм-виставу 50-х років з нашими корифеями Ужвій, Бучмою і Добровольським.

Люди, які бачили виставу за участю Богдана Сильвестровича, порівнюють його Миколу Задорожного з сучасним. Змінилися часи, все намагаємося робити по-новому. У нас вийшла зовсім інша вистава — суголосна XXI століттю.

Ніколи навіть не міг і подумати, що колись гратиму в “Украденому щасті”. Пропозиція головного режисера театру Дмитра Богомазова зіграти роль Миколи Задорожного стала справжнім шоком. Як грати після таких корифеїв, як Амвросій Бучма чи Богдан Ступка? Але від такої пропозиції неможливо відмовитися. До того ж, я багато років мріяв грати на головній сцені країни — в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка.

Це моя перша спільна робота з Дмитром Богомазовим. Він дуже цікавий режисер.

Репетиції тривали досить довго. З початку театрального сезону. Шоправда, була вимушена перерва на карантин. Весь час пану-

вала тепла, дружня атмосфера. Після кожної репетиції майбутня вистава поступово змінювалася. А після того, як ми вийшли з карантину, вона вже стала зовсім іншою. Кожен актор мав під режисерським началом можливість для самовираження. Перші покази вистави отримали схвальні відгуки.

Поруч зі мною — прекрасні партнери, які завжди допоможуть. Сподіваюсь, що разом Тетяною Міхіною, Дмитро Рибалевським, Олександром Печерицею у нас ще буде багато спільних проєктів.

Роль Миколи Задорожного надзвичайно цікава. Коли працюєш над образом, то намагаєшся пропустити його через себе, шукаєш якісь моменти у собі, аби потім перенести їх на сцену. Адже від себе нікуди не дінешся, щось береш зі свого життя. Хоча, звісно, як і будь-яка інша людина, не хотів би опинитися в його ситуації.

За понад двадцять років роботи в театрах зіграв багато як позитивних, так і негативних персонажів. Головне, щоб роль була цікавою. У будь-якому випадку маєш закохати публіку у свою роль. Незалежно від того — позитивна вона чи негативна.

Вистава відбулася. Але своє слово має сказати глядач.

— Коли вирішили стати актором?

— Мріяв про акторство ще з дитинства. Народився я на Миколаївщині, а середню школу та музичне училище закінчив уже на Херсонщині. До театрального інституту (нині Національний університет театру, кіно та телеба-

У минулому числі газети ми розповідали про прем’єру вистави “Украдене щастя” у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка. Роль Миколи Задорожного у цій виставі виконує артист театру і кіно Олександр Ярема. Сьогодні пан Олександр — гість “СП”.

чення імені Івана Карпенка-Карого) зміг вступити лише з другої спроби. Напевно, діалоги з недостатнім знанням української літератури, адже, навчаючись в училищі, основну увагу приділяв саме музиці, а не літературі.

Навчання в інституті дало знання і навички, які й сьогодні використовую в акторській професії. Досі з теплотою згадує свого педагога Леоніда Олійника, який випустив тринадцять курсів. Наш був останнім. Після нього наставником курсу став Олег Шаварський. Також у нас викладали Анатолій Захарченко, Зоя Віхарєва, Лідія Яремчук, Лариса Недін.

— Потім Вас доля звела з Київським академічним театром юного глядача на Липках.

— Художній керівник цього театру Віктор Гирич був на наших дипломних виставах. Запропонував мені роботу в цьому театрі. Я, звісно ж, погодився. Хоча вже тоді мріяв грати у театрі Франка.

Після інституту спочатку грав у казочках. Першою такою виставою був “Велосипед з червоними колесами”, де я грав Вомбата. Дуже хвилювався. Минули роки, але я й сьогодні хвилююся перед виходом на сцену.

Вже потім стало більше дорослих вистав. У “Шинелі” за Миколаєм Гоголем, яку ставив мій однокурсник, а нині режисер

Берегівського угорського театру Олег Мельничук, я грав Акакія Акакійовича. Також були роботи у виставах за Чеховим “Чайка” та “Вишневий сад”. А ще у “Вовках та вівках” Олександра Островського у постановці Максима Михайличенка. Грати і для дорослих, і для дітей однаково відповідально.

— Цьому театру Ви віддали більше двадцяти років життя. Чому залишили?

— Хотілося якихось змін. Прагнув попрацювати з іншими режисерами. А може просто переріс себе в цьому театрі. Починав з антрепризних вистав.

Плідно співпрацюємо з режисером Максимом Голенком. Першою нашою спільною роботою була вистава “Королева краси” за

продюсера Михайла Бондаренка. Ще один цікавий проєкт — копродукція київських акторів з Одеським академічним українським академічним музично-драматичним театром ім. В. Василька — вистава “Енеїда ХХІ”. У цьому році ця вистава номінується на театральну премію “ГРА”.

Саме завдяки Максиму Голенку я познайомився з Київським академічним драматичним театром на Подолі. З його легкої руки граю у новій його постановці в цьому театрі — “Зойчиний квартири” за Михайлом Булгаковим. Вже встиг подружитися з цим колективом.

— Як збулася Ваша мрія працювати на головній сцені країни — Театрі Франка?

— Головний режисер театру Дмитро Богомазов напевно дивився мої попередні роботи. Він зателефонував і запросив до театру на роль Миколи Задорожного. Отож, багаторічна мрія нарешті втілилася в життя. Також мене ввели у виставу “Поминальна молитва”, яку поставив Дмитро Чирипюк (тут я граю Степана) і виставу “Лунаса” — режисер-постановник Андрій Приходько.

Зараз у театрі працюють над виставами “Крум” та “Сірано де Бразерак”, в яких планується і моя участь.

— Паралельно з роботою в театрі знімаєтесь в кіно.

— Кіно — це продовження нашої акторської професії. Починав у 90-ті, але тоді знімали дуже мало. Своім хрещеним батьком у кіно вважаю Віктора Андрієнка. Саме він свого часу запросив мене у гумористичну програму “Мамату”.

Зіграв багато ролей, переважно епізодичних, але були й головні. Однак епізодичні ролі теж бувають цікавими. Переважно задіяний у серіалах. Запам’яталася велика роль хитрого Карасика у серіалі “Коли станція спить”.

Дуже люблю працювати з новими режисерами. У вільний час працюю з дружиною на дачі. Але саме театр і кіно залишаються для мене сенсом життя. А краще про мене розкажуть мої ролі.

Фото з сайту Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка

Ще не так давно ми споглядали буйне цвітіння дерев із вікон своїх домівок без можливості насадитися ним сповна. Ловили перше сонячне тепло під час коротких “прогулянок” до продуктових магазинів і думали, що прогавили весну. Але, як переконують організатори виставки “У пошуках гармонії. Весняні спалахи”, ніколи не пізно надолужити втрачене. Саме тому вони не змінюють назв і концепцій, а здійснюють виставковий проєкт із надзвичайно весняною назвою просто у розпал літа.

Ще у грудні минулого року в Музеї історії міста Києва відбулася колективна виставка фундації W’ART “У пошуках гармонії”. А “Весняні спалахи” — це немов продовження і доповнення цього проєкту.

Художниці, чії роботи об’єднані в одній експозиційній залі, знаходять своє натхнення не в матеріальному, а в ідеальному світі, де мешкає Краса, Любов, Добро, Емоція та Гармонія. Ця виставка поєднала різних жінок-художниць з усіх куточків Украй-

Весняні спалахи влітку

На екваторі літа у Музеї історії міста Києва відкрилася колективна виставка Української творчої жіночої фундації W’ART “У пошуках гармонії. Весняні спалахи”.

Учасниці проєкту мають різний вік, освіту, вподобання, тематику і стиль живопису. Та всі вони сповнені нестримного бажання створювати навколо себе гармонійний простір, досконалий і зрозумілий, а також досягнути у творчих пошуках справжнього порозуміння.

Фундація W’ART, створена 2018 року, об’єднує українських художниць задля спільної творчості, співпраці, миротворення, пошуку компромісних рішень, розбудови толерантного демократичного діалогу між митцями світу.

Серед учасниць проєкту — художниця і адвокат Ганна Мандрик, яка народилася і мешкає в Одесі. Захопилася живописом вже будучи успішним і авторитетним адвокатом. Людина в такому статусі зазвичай цілком і повністю поглинена улюбленою робо-

тою, але якщо вже є творчий дар, то він обов’язково проявиться і змусить змінити звичний спосіб життя. Сьогодні художниця працює в різних техніках і стилях. Їхній вибір диктує задум картини. Ганна переконана, що оскільки плин часу не можна зупинити, треба насичено жити тут і зараз, щоб обов’язково після себе залишити щось хороше. І їй це вдається. Картини мисткині дарують добрі почуття, викликають у людей радість. А щоб подарувати радість, має радіти душа художника.

Художниця і поетеса Єлена Варт родом з прекрасного і мальовничого містечка Канева. “Для мене дуже важливі емоції і в житті, і в мистецтві, саме це я намагаюся передати через свої полотна світові, — розповідає пані Єлена. — Зупиняється час, всі думки живуть своїм життям, з’яв-

ляється якимось чарівне, надприродне почуття. Ці рідкісні моменти натхнення беруться звідусіль, адже красу і щастя легко відчутти, вони навколо нас: в теплоті близьких людей, в променях сонця, в краплях дощу”.

Архітектор і художниця Ольга Костюченко живе і працює в Києві. Мистецтвом захоплюється з дитинства. Поклик до чуттєвого, більш тонкого сприйняття ніколи її не полишав. Картини виконані

гуашшю на картоні з авторською ґрунтовкою для підкреслення кольору та фактури. Гармонія для Ольги у філософському осмисленні Всесвіту, в поєднанні мікрота макрокосмосу. Враження від гірських пейзажів, які одночасно засвідчують минуле і майбутнє, плинність часу та вічність, переплетені й закарбовані в її картинах.

Сторінку підготував Едуард ОВЧАРЕНКО

Олег ОЛЕКСЮК,
керівник проекту “Гордість
Херсонщини”.

Життєлюб, творчість якого дарує людям одвічне і добре

У ці липневі дні ми маємо радість нагади шанувальникам українського мистецтва про прекрасного поета і художника, просвітянина, легенду театрального мистецтва, режисера, заслуженого діяча мистецтв України Олега Натяжного.

Народився 10 липня 1946 року на Кіровоградщині. Саме ця частина степової Таврії дарувала світові всесвітньо відомих режисерів і акторів Марка Кропивницького, Івана Карпенко-Карого, Миколу Садовського, Панаса Саксаганського та Марію Заньковецьку.

1975 року закінчив Київський театральний інститут. По завершенню театральних вишів працює режисером в театрах Чернігова, Мукачеве, Донецька. І далекі 1982 року його призначають головним режисером Кіровоградського музично-драматичного театру імені Марка Кропивницького.

Одну з найперших вистав молодого режисера — “Пам’ять серця” за п’єсою Ярослава Верещака, — схвально прийняли глядачі та прискіпливі критики. Цього ж року режисер з акторами театру вразив глядача виставами “Талан” Михайла Старицького, присвяченої Марії Заньковецькій, та “Поєма про учителя” Івана Драча, присвяченої Василеві Сухомлинському. Роль Сухомлинського грав сам Олег Натяжний.

Були й вистави, які відкрили нові можливості акторів театру: “Лисиця й виноград”, “Езоп” — обидві Г. Фігейредо, “Гра на клавесині” Ярослава Стельмаха та інші. Загалом понад 20 вистав з 1982 по 1990 роки поставив у

Кіровограді (нині Кропивницькому) залюблений у свою професію молодий та амбіційний режисер Олег Натяжний.

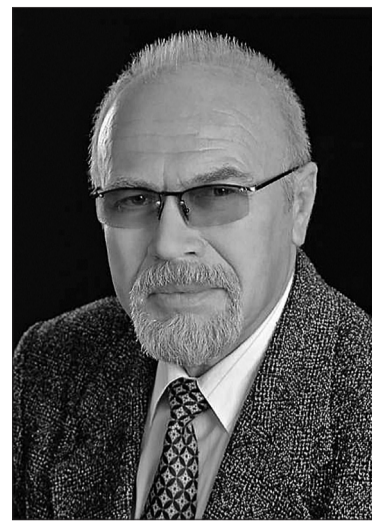
Пізніше Олег Натяжний працював головним режисером у Кримському українському театрі та в Івано-Франківському обласному театрі. З 1993 року Олег Степанович Натяжний працює режисером Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Куліша. Найбільш популярними серед вибагливих глядачів Херсонщини я б назвав його вистави “Любов та голуби”, “Труфальдіно”, “Назар Стодоля”, “Шалений день, або Весілля Фігаро”, “Квартет на двох”, “Заповіт цнотливого бабця”, “Звідки бе-

руться діти”, “Ще раз про любов”, “Український лохотрон”, “Планета факірів” та інші... Вистави Олег Степанович ставив в Україні, Росії, Чехії, Угорщині...

Мені згадується ще кілька епізодів з життя легендарного режисера. Це створення в середині 90-х років ХХ століття суто просвітянських вистав і представлення їх у трудових колективів Херсонщини. В одній з таких вистав я особисто брав участь як звукорежисер. За п’єсою Миколи Братана “Кавказ підо мною” Олег Натяжний поставив міні-виставу на 45 хвилин, де роль героя-чеченця грав народний артист України, просвітянин Анатолій Манойло, роль

красуні-українки — заслужена артистка України Валентина Дронова, а роль російського офіцера — сам режисер. Мінімум декорацій і максимум семантичного навантаження і емоційного насичення за рахунок блискучої гри акторів. Просвітянська рампа мала своїх прихильників. Гучні оплески глядачів та вигуки “Браво!” наснажували на нові звершення. Але систематична відсутність належного фінансування проекту поставила хрест на нашому громадянському поступі.

Досить часто Олег Степанович допомагає колегам по театральному цеху тим, що складає для вистав театру то тексти пісень, то поетичні етюди.

Є ще одна досить цікава сторінка в біографії Олега Степановича. Це — створення та робота вже понад 12 років театральної студії “Пролісок” при Херсонському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Миколи Куліша. Любов до театрального мистецтва зріднила вихованців студії в одну велику родину театроманів. 28 випускників студії “Пролісок” вже навчаються у різних театральних вишах Києва, Харкова, Кракова та інших міст. А двоє з випускників Ліза Неглядюк і Костя Рогань вже працюють акторами у Херсонському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Миколи Куліша.

Як зазначає директор театру, народний артист України Олександр Книга: “Його вистави незмінно яскраві, неординарні, життєво правдиві, з багатою художньою фантазією, творчим шуканням”.

У 2012 році Олег Степанович отримав почесне звання “Заслужений діяч мистецтв України. Ми сподіваємося на многая літа творчого неспокою маестро, який є справжньою гордістю для нашої смаглявої Таврії.

Презентація вистави “Кавказ підо мною”. Олег Олексюк, Валентина Дронова, Олег Натяжний, Микола Братан, Анатолій Манойло. 1997 р.

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць
на 3 місяці

19 грн 82 коп.
56 грн 86 коп.

на півроку
на рік

107 грн 32 коп.
209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

